

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Montánní cestovní ruch v Moravskoslezském kraji

Bakalářská práce

Autor: Klára Jašková

Studijní obor: Management cestovního ruchu – německý jazyk

Vedoucí práce: RNDr. Mgr. Tomáš Burda, Ph.D.

Hradec Králové

duben 2023

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 19.4.2023

Klára Jašková

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce RNDr. Mgr. Tomáši Burdovi, Ph.D. za cenné rady a metodické vedení práce. Dále zaměstnancům Hornického muzea Lanek v Ostravě-Petřkovicích za poskytnutí podkladů pro zpracování práce.

Anotace

Bakalářská práce byla zaměřena na montánní cestovní ruch v Moravskoslezském kraji. Cílem práce bylo, jaké je postavení montánního cestovního ruchu v rámci cestovního ruchu Moravskoslezského kraje. Zároveň byly stanoveny tři výzkumné otázky, které se vztahují k návštěvnosti a atraktivnosti památek v Moravskoslezském kraji. Nejdůležitější památkou montánního cestovního ruchu v Moravskoslezském kraji je Hornické muzeum Landek v Ostravě-Petřkovicích, které představuje nejkomplexnější památku tohoto typu v kraji. Pro dosažení stanoveného cíle bylo využito dotazníkového šetření i řízených rozhovorů. Dotazník byl v online podobě rozeslán mezi širokou veřejnost. Následně byl podpořen rozhovory s pracovníky Hornického muzea Landek. Práce zjistila, že montánní cestovní ruchu není stěžejní formou cestovního ruchu v kraji, ale jeho absence by měla na Moravskoslezský kraj nepříznivý vliv.

Annotation

Title: Mining tourism in Moravian-Silesian region

The bachelor thesis was focused on tourism in the Moravian-Silesian Region. The aim of the thesis was to find out what is the position of the montane tourism in the tourism of the Moravian-Silesian region. At the same time, three research questions were set. The research questions are related to the visitation and attractiveness of monuments in the Moravian-Silesian Region. The Landek Mining Museum in Ostrava-Petřkovice, which represents the most complex monument of this type in the region, is the most important monument of montane tourism in the Moravian-Silesian Region.

In order to achieve the stated objective, both questionnaire surveys and guided interviews were used. The questionnaire was distributed online to the general public. It was subsequently supported by interviews with staff at the Landek Mining Museum. The thesis found that Montagnard tourism is not the main form of tourism but its absence would have an adverse effect on the Moravian-Silesian Region.

Obsah

1	Úvod	1
2	Cíl práce.....	2
3	Metodika zpracování	3
4	Teoretická část.....	5
4.1	Cestovní ruch	5
4.2	Montánní cestovní ruch	6
4.3	Předpoklady cestovního ruchu.....	10
4.3.1	Lokalizační předpoklady	11
4.3.2	Selektivní předpoklady	12
4.3.3	Realizační předpoklady	12
4.4	Pozitiva a negativa montánního cestovního ruchu.....	13
4.5	Historie a dědictví hornictví	15
4.6	Oblasti montánního cestovního ruchu v České republice.....	21
5	Praktická část.....	32
5.1	Vymezení a charakteristika regionu Moravskoslezského kraje.....	32
5.2	Historie těžby v Moravskoslezském kraji.....	34
5.3	Atraktivity spojené s hornictvím.....	37
5.3.1	Dolní oblast Vítkovic	37
5.3.2	Landek park	39
5.3.3	Hornické muzeum Landek.....	40
5.3.4	Slezskoostravský hrad	42
5.3.5	Kostel sv. Petra z Alkantary	43
5.4	Vlastní výzkum	44
5.4.1	Dotazníkové šetření – kvantitativní výzkum	44
5.4.2	Řízené rozhovory – Kvalitativní výzkum.....	46

5.4.3	Výsledky výzkumu	47
6	Shrnutí výsledků	59
7	Závěry a doporučení	62
8	Seznam použité literatury	64
9	Přílohy	70

Seznam obrázků

Obrázek 1. Schéma dodavatelského řetězce v průmyslu nerostných surovin	8
Obrázek 2. Montánní turismus jako transdisciplinární věda	9
Obrázek 3. Předpoklady cestovního ruchu	10
Obrázek 4. Vybraná data a čísla o Moravskoslezském kraji	33
Obrázek 5. Mapa Dolní oblasti Vítkovic	39
Obrázek 6. Mapa areálu Landekpark	40

Seznam tabulek

Tabulka 1. Pozitiva a negativa montánního cestovního ruchu, vlastní zpracování	14
Tabulka 2. Lokality montánních památek v České republice, vlastní zpracování	21
Tabulka 3. Seznam hornických památek v České republice	1

Seznam grafů

Graf 1. Věk respondentů (vlastní zpracování)	47
Graf 2. Pohlaví respondentů (vlastní zpracování)	48
Graf 3. Z jakého kraje pochází respondenti (vlastní zpracování)	48
Graf 4. Spolu cestování respondentů (vlastní zpracování)	49
Graf 5. Návštěvnost Moravskoslezského kraje (vlastní zpracování)	49
Graf 6. Co respondenti v Moravskoslezském kraji navštívili (vlastní zpracování)	50
Graf 7. Oblíbenost jednotlivých typů památek v Moravskoslezském kraji (vlastní zpracování)	50
Graf 8. Portály s informacemi o výletech v Moravskoslezském kraji (vlastní zpracování)	51
Graf 9. Největší lákadla Moravskoslezského kraje (vlastní zpracování)	51
Graf 10. Zájem o hornictví (vlastní zpracování)	52
Graf 11. Hornické muzeum Landek jako instituce s informacemi o hornictví (vlastní zpracování)	52
Graf 12. Návštěva muzea jako hlavní či vedlejší cíl cesty (vlastní zpracování)	53
Graf 13. Důvody nezájmu návštěvy Hornického muzea Landek (vlastní zpracování) ..	53
Graf 14. Návštěvnost montánních památek (vlastní zpracování)	54

Graf 15. Příklady navštívených montánních památek (vlastní zpracování).....	54
Graf 16. Znalost netypických památek montánního cestovního ruchu (vlastní zpracování)	55
Graf 17. Návštěvnost hornického muzea Landek mezi lety 2016-2022 (vlastní zpracování)	56

Seznam zkratek

např. – například

příp. – případně

popř. – popřípadě

atd. – a tak dále

př. n. l. – před naším letopočtem

tzv. – tak zvaně

str. – strana

m n. m. – metrů nad mořem

s. r. o. – společnost s ručením omezeným

resp. – respektive

km – kilometr

m – metr

1 Úvod

Cestovní ruch je v posledních desetiletích jedním z nejvíce se rozvíjejících odvětví hospodářství. Lidé mají stále větší tendence cestovat, objevovat, poznávat pro ně dosud neznámé krajiny, památky, atraktivitu, zvyky, tradice či také lidské činnosti. Dalším důvodem k rychlému rozvoji cestovního ruchu jsou čím dál tím menší překážky při cestování, jako se jedná o hustou dopravní síť či minimální problémy při překročení hranic.

Jednou z forem cestovního ruchu je montánní cestovní ruch. Tato forma je zaměřena na návštěvu památek a lokalit, které jsou spojené s hornictvím. Ať už se jedná o lokality, budovy, kde v minulosti probíhala těžba, nebo o vystavené předměty, se kterými se těžilo. Nejde však jen o místa bývalé těžby, může jít také o prohlídku stále činných objektů. Nicméně jedná se formu cestovního ruchu, která není pro některé návštěvníky zajímavá, a proto ji ne tak často vyhledávají. Ovšem v celkovém rozsahu má podstata této formy cestovního ruchu, hornictví, zásadní význam, a to i v celosvětovém měřítku. Právě hornictví mělo v minulosti velký význam na rozvoj lokalit, kde byla nalezena téměř jakákoliv nerostná surovina. Důkazem takového místa v Čechách může být Kutná Hora, kde se v minulosti těžilo stříbro, a kde právě díky těžbě a zbohatnutí oblastí byl postaven chrám sv. Barbory, který je dnes zapsán na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Dalším důkazem z nedávné doby je zapsání Hornického regionu Krušnohoří – Erzgebirge na seznam světového hmotného dědictví UNESCO, jako regionu s historií hornictví, která pomohla ke zdokonalování těžby celosvětově.

Významným nalezištěm černého uhlí se na konci 18. století stalo také Ostravsko, kde probíhala těžba více než 200 let. Za tuto dobu vzniklo v této oblasti nespočet dolů, některé z nich jsou v dnešní době přístupné a je možné poznávat dějiny hornictví, které výrazně ovlivnilo rozvoj této oblasti.

Bakalářská práce je zaměřena právě na montánní cestovní ruch v Moravskoslezském kraji. Důvodem výběru tohoto tématu je zájem autorky dozvědět se více o hornictví, které v minulosti formovalo kraj, ze kterého pochází a zda tento zájem sdílejí i návštěvníci tohoto kraje. Následující bakalářská práce si kladla za cíl zjistit jeho postavení v rámci cestovního ruchu Moravskoslezského kraje.

2 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda patří montánní cestovní ruch mezi nejdůležitější a nejvýznamnější formy cestovního ruchu v Moravskoslezském kraji. Práce je zaměřena především na Hornické muzeum Landek v Ostravě-Petřkovicích jako na nejvýznamnější montánní památku v kraji.

Aby bylo dosaženo vymezeného cíle, byly stanoveny tři výzkumné otázky:

1. Co je pro návštěvníky v Moravskoslezském kraji turisticky nejatraktivnější?
2. Jsou památky montánního turismu navštěvovány?
3. Vzdává návštěvnost památek montánního cestovního ruchu v Moravskoslezském kraji?

3 Metodika zpracování

Cílem práce bylo zjistit, jak velká část návštěvnosti kraje je tvořena samotným montánním cestovním ruchem Moravskoslezského kraje. Montánní cestovní ruch je v kraji zastoupen několika památkami, jak kulturního či přírodního typu. A zda je tato forma cestovního ruchu pro kraj klíčová. K dosažení cíle byly zároveň stanoveny tři výzkumné otázky, které se zaměřují na turisticky atraktivní místa v Moravskoslezském kraji, na oblíbenost památek montánního turismu a poslední z nich se zaměřuje na návštěvnost montánních památek přímo v Moravskoslezském kraji.

Teoretická část práce byla zpracována na základě sekundárního výzkumu. V této části práce bylo čerpáno z odborných knih, učebních textů pro vysoké školy, z internetových stránek či z úspěšně obhájených bakalářských a diplomových prací. Teoretická část byla rozdělena do několika podkapitol. Nejdříve byl představen a definován cestovní ruch, který byl v další podkapitole doplněn o definici montánního cestovního ruchu. Následované představením předpokladů cestovního ruchu, které bylo důležité vymezit, jelikož montánní cestovní ruch nemůže vzniknout na jakémkoli místě. Další podkapitola se zabývala pozitivami a negativami montánního cestovního ruchu, která s sebou tato forma cestovního ruchu pro společnost přináší. Dále se teoretická část věnovala historii hornictví na území dnešní České republiky. Navazovala na ní poslední kapitola této části, ve které je představeno všech 70 lokalit montánního turismu v České republice. Představeny zde byly lokality podle knihy *Hornické památky České republiky* autorů Zelenka a Živor, z nichž bylo poté několik lokalit popsáno detailněji. Jednalo se o lokality v Moravskoslezském kraji, se zaměřením na samotné město Ostravu. Poslední dvě kapitoly byly zařazeny z důvodu, že poukazují na podstatné ukazatele, bez kterých by nemohl montánní cestovní ruch existovat.

Samotná praktická část se skládala z představení Moravskoslezského kraje jako oblasti, na kterou byla práce zaměřena. Následně byla detailněji popsána historie hornictví v tomto regionu, jelikož naznačovala svou významnou roli pro rozvoj této oblasti a také proč zde existují památky montánního turismu, které je možno navštívit a obdivovat. V neposlední řadě byly představeny vybrané památky montánního cestovního ruchu v Moravskoslezském kraji. Práce byla zaměřena především na jednu památku, kterou bylo Hornické muzeum Landek v Ostravě-Petřkovcích. Jedná se o významnou památku

montánního turismu v kraji, z tohoto důvodu jí byla také v práci kladena největší pozornost. Dále byly představeny dvě kulturní památky – kostel sv. Petra z Alkantary a Slezskoostravský hrad. Tyto památky byly zmíněny z důvodu, že na první pohled nesouvisí přímo s hornictvím, resp. montánním turismem, ale je tomu právě naopak. Jedná se o památky postižené hornictvím, mohou být tedy zařazeny montánní památky. Byly také uvedeny z důvodu upozornění, že v kraji se nachází mnoho památek montánního cestovního ruchu, i když to není na první pohled zřejmé.

Součástí bakalářské práce byl kvantitativní a kvalitativní výzkum. Kvantitativní výzkum byl veden formou online dotazníků. Dotazník se skládal celkem ze 16 otázek, uzavřených i otevřených, jejich přesně znění je v kapitole 5.3.6 Dotazníkové šetření – kvantitativní výzkum. Dotazník byl vytvořen v online programu Google Forms. Následně byl rozeslán přes sociální síť autora a do zájmových skupina na platformě Facebook. Dotazníkové šetření probíhalo od 11. března do 27. března. Za tuto dobu odpovědělo celkem 94 respondentů. Výsledky dotazník sloužily pro doplnění a podpoření kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum se skládal z řízených rozhovorů. Pro rozhovory byly vybráni zaměstnanci Hornického muzea Landek. Celkově se rozhovorů zúčastnilo 5 osob. Jedním z dotazovaných byl ředitel hornického muzea Ing. Ján Hlobil. Zbylé čtyři osoby si přály být uvedeny pouze anonymně. Tyto osoby pracovaly na pozicích – administrativa, pokladní, průvodce. Řízené rozhovory se uskutečnily ve třech datech, konkrétně tedy 23. března 2023 s pracovníkem na pozici administrativa, 24. března s ředitelem muzea. Tyto dva rozhovory byly vedeny přes telefon. Poslední den rozhovorů, tentokrát konaných osobně, byl 31. března se zbylými třemi zaměstnanci. Pro rozhovory byl určen okruh otázek, konkrétní znění otázek je k nalezení v kapitole 5.3.7 Řízené rozhovory – kvalitativní výzkum.

Výsledky obou výzkumů jsou rozebrány ve dvou kapitolách, konkrétně v podkapitole 5.3.8 Výsledky výzkumu a v kapitole 6 Shrnutí výsledků. Přesný přepis uskutečněných rozhovorů je k nalezení mezi přílohami – Příloha č.3.

4 Teoretická část

4.1 Cestovní ruch

Pojem cestovní ruch je poměrně těžké definovat, každý na něj má jiný pohled. Dle Šauera a kol. (2015) má cestovní ruch, ale stále důležitější postavení v ekonomice světa. Udávají, že cestovní ruch je poměrně novým oborem, k jehož rozšiřování došlo až v posledních desetiletích. Dodávají, že se cestovní ruch podílí zhruba 9 % na celosvětovém HDP (hrubém domácím produktu).

Šauer a kol. (2015) zmiňují, že se vedou diskuse o tom, jestli je možné cestovní ruch považovat za samostatnou vědní disciplínu. Dále uvádějí, že někteří autoři, např. Leiper, vidí cestovní ruch jako vědní obor, na který je třeba pohlížet celistvě. Uvádí také druhou stranu, kdy je cestovní ruch zkoumán skrze různé vědní disciplíny. Šauer a kol. (2015, str. 11) citují také Cohena, který uvádí, že snaha o sjednocení cestovního ruchu nevede k obecně platnému názoru, ale „*k souboru empirických charakteristik, které odlišují cestovní ruch od ostatních sociálních jevů*“. Šauer a kol. (2015) také uvádí, jaké odvětví a aktivity souvisejí s cestovním ruchem a jeho studiem (viz Příloha 1).

Lehký (2009, str. 9) poukazuje na Bormanovu definici cestovního ruchu z roku 1931, dle které jsou cestovním ruchem chápány „*cesty, které jsou podnikány za účelem zotavení, zábavy, obchodu a povoláním nebo i z jiných příčin (za zvláštními událostmi) a dochází při nich k dočasné změně místa bydliště. Nepatří sem však dojíždění za prací.*“ Český statistický úřad (2021) na svých webových stránkách uvádí definici cestovního ruchu dle Světové organizace cestovního ruchu UNWTO je za cestovní ruch považován „*činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden ucelený rok, za účelem trávení volného času, obchodu a za jinými účely nevztahujícími se k činnosti, za kterou jsou z navštíveného místa odměňováni.*“

Český statistický úřad (2021) na svých webových stránkách uvádí i obdobnou definici podle nařízení Evropské unie, která konstatuje, že jde o aktivitu osob, které cestují do destinace mimo své obvyklé prostředí na dobu kratší než jeden rok a za jakýmkoli účelem.

Cestovní ruch, někdy označován také jako turismus, je dle Páskové a Zelenky (2012) komplexní společenský jev, který zahrnuje aktivity osob cestujících mimo oblasti jejich obvyklého prostředí nebo jejich pobyt zde, kdy hranice pobytu nepřekročí jeden rok.

Uvádí, že tyto osoby cestují za účelem zábavy, rekreace, vzdělávání či jinými aktivitami. Dále se může jednat i o aktivity subjektů, které poskytují služby a produkty těmto osobám. Zmiňují, že se jedná o provozování zařízení se službami pro tyto cestující, včetně osob, které tyto služby zajišťují a poskytují. Dodávají, že se jedná také o aktivity spojené s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů cestovního ruchu. Doplnují, že jde také o souhrn politických a veřejně správních aktivit a reakce místních komunit a ekosystémů na uvedené aktivity.

4.2 Montánní cestovní ruch

Schejbal (2016) uvádí, že se stále celosvětově zvyšuje zájem o poznávání technických památek různých typů průmyslu. Dodává, že právě opuštěné průmyslové budovy přitahují jak pracovníky památkové péče, tak odborníky z průmyslových odvětví i veřejnosti. Poukazuje na to, že právě díky tomuto zájmu vznikl specifický druh cestovního ruchu, který je nazýván jako industriální neboli průmyslová turistika. Doplnuje, že tento nový druh cestovního ruchu je založen na poznávání průmyslových památek, kde je možné seznámit se s typickým prostředím i vývojem průmyslu. Zmiňuje také, že tyto industriální památky se nacházejí na místech, kde tvoří kostru urbanizované krajiny, čímž pomáhají dotvářet *genius loci* daného místa.

Současně se vzrůstajícím se zájmem o průmyslové objekty roste zájem i o prohlídky hornických objektů a s nimi souvisejících objektů, dodává Schejbal (2016). Konstatuje také, že tento trend je pochopitelný, jelikož dějiny lidstva jsou spojeny se získáváním nerostných surovin.

Pásková a Zelenka (2012) definují industriální cestovní ruch jako formu cestovního ruchu, zaměřenou na prohlídky jak funkčních, tak bývalých průmyslových míst s motivací seznámit se s výrobními procesy, procesy poskytování služeb a s lidmi pracujícími v těchto místech. Dále uvádějí, že tato forma turismu je prováděna zejména skrz exkurze, prohlídky návštěvnických center či tematické rekonstrukce a výstavy.

Schejbal (2016) konstatuje, že montánní turismus je mladá forma cestovního ruchu, která podle všeho vznikla na začátku 20. století se vzrůstajícím zájmem o vývoj techniky. Dále uvádí, že velký rozvoj nastal především s utlumováním hornických aktivit.

Stejně jako u definice samotného cestovního ruchu se autoři neshodují na přesném znění definice a každý si montánní cestovní ruch vykládá trochu jiným způsobem.

Pásková a Zelenka (2012) definují montanistiku jako formu cestovního ruchu, kde jsou účastníci motivováni návštěvou hornických oblastí a nalezišť s možnostmi sběru minerálů, hornin a zkamenělin, dále také poznáváním historických a technických zařízení pro těžbu či prohlídkou změněné krajiny po těžbě.

S pojmem montánní cestovní ruch souvisí také pojem báňský cestovní ruch. Dle Páskové a Zelenky (2012) se jedná o formu cestovního ruchu, kdy jsou účastníci motivováni možnostmi prohlídky podzemí bývalých i stále funkčních dolů a jejich technického zařízení budov. Dodávají, že je u této formy také typické zajištění odborného průvodce, poskytnutí potřebného vybavení, možnost fárání do dolu a fotografování. Poukazují na to, že tato forma cestovního ruchu je přínosná pro zlepšení průmyslově upadajících oblastí i pro ekologizaci cestovního ruchu. Konstatují také, že tato forma cestovního ruchu minimálně zatěžuje životní prostředí, ba právě naopak nachází využití pro oblasti již poškozené lidskou činností.

Ekologizaci cestovního ruchu definují Pásková a Zelenka (2012) jako dlouhodobý proces, při kterém jsou podnikatelské aktivity cestovního ruchu očišťovány od praktik, které poškozují dané aktivity. Dodávají, že nástroji ekologizace může být např. legislativa, doporučení či výchova a vzdělávání návštěvníků, místních obyvatel i podnikatelů v daném oboru.

Schejbal (2016) uvádí, že definování montánního turismu vychází z definice montánních památek. Dodává, že problém je v tom, že právě montánní, příp. technické, památky jsou definovány nadřazeně jako památky kulturní. Konstatuje, že podle zákona České národní rady o památkové péči č.20/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se za kulturní památky jsou označovány nemovitě i movité věci, popř. jejich soubory,

- a) které jsou významnými doklady historického vývoje životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické;
- b) které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.

Doplňuje, že technické památky tvoří podskupinu kulturních památek, které poukazují na vývoj vědy, techniky a výroby v historii společnosti, kdy jejich kulturní hodnota je tak vysoká, že je zájmem veřejnosti ji trvale uchovat.

Schejbal (2016) uvádí definici Výzkumného centra průmyslového dědictví z roku 2013, které definuje industriální dědictví jako pozůstatky industriální kultury, které mají historickou, technologickou, sociální, architektonickou nebo vědeckou hodnotu. Doplnují, že se jedná např. o stavby, strojní zařízení, továrny, mlýny, obchody, doly atd.

Pásková a Zelenka (2012) definují technické památky jako stavby, technická zařízení nebo technická řešení, které jsou jedinečné příp. zajímavě provedené ve vztahu k okolí, svou velikostí nebo historickým a současným významem.

Schejbal (2016) uvádí, že technické památky se dělí do tří hlavních skupin podle jejich stáří – předindustriální, industriální a postindustriální. Doplnuje, že předindustriální památky vznikly do doby průmyslové revoluce čili do přelomu 18. a 19. století. Dále zmiňuje, že industriální památky vznikly během průmyslové revoluce až do konce první světové války. Z čehož vyplývá, že postindustriální památky byly zhotoveny po první světové válce až do současnosti.

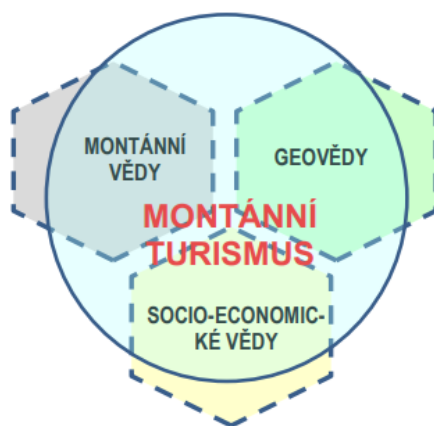
Z výše uvedených definic technických památek lze konstatovat podle Schejbal (2016, str. 5), že „*montánní turismus je druh industriálního turismu, který je zaměřen na sledování vývoje montanistických disciplín a jejich praktických dopadů v historii lidské společnosti.*“ Zmiňuje, že tato forma cestovního ruchu „*vytváří produkty služeb, jejichž základní charakteristikou je nehmotnost, nedělitelnost, pomíjivost a proměnlivost, které jsou spojeny s hmotnými atributy příslušných služeb.*“

Schejbal (2016) se zaměřil také na montánní turismus jako vědní obor. Uvádí, že montánní turismus splňuje první kritérium pro definování jako vědního oboru, a to je předmět výzkumu. Dodává, že předmětem výzkumu jsou všechny činnosti spojené s využíváním přírodního nerostného bohatství. Zmiňuje také, že je potřebné sledovat celý proces montánního průmyslu, od těžby až ke spotřebě. Doplnuje, že je důležité pokrýt všechny složky tohoto odvětví, včetně navazujících činností.

Obrázek 1. Schéma dodavatelského řetězce v průmyslu nerostných surovin (Schejbal, 2016)

Dalším kritériem pro definování vědního oboru je dle Schejbala (2016) teoretický základ. Poukazuje na to, že je velmi složité tento základ definovat, jelikož se zde využívá několika teoretických základů jak z geovědních disciplín, technických oborů, tak také ze socio-ekonomického oboru. Schejbal (2016) řadí do teoretického základu montánního turismu montánní vědy, geovědy a socio-ekonomické vědy. Montánní vědy, zejména tedy geografii, geologii a mineralogii, zde zařazuje z důvodu toho, že se jedná o vědní disciplíny, které se zabývají nerostnými surovinami, jejich výskytem v krajině a proměně dané krajiny. Dále zde zmiňuje geovědy, jelikož z hornictví vychází tyto geologické vědy. Poslední složkou, kterou udává jsou socio-ekonomické vědy, kterými jsou např. ekonomické obory, logistika či také aplikovaná informatika.

Obrázek 2. Montánní turismus jako transdisciplinární věda (Schejbal, 2016)

Dle Schejbala (2016) je dalším kritériem metodika montánního turismu. Konstatuje, že se jedná o analýzu vlastností montánních objektů, aby byla zjištěna jejich vhodnost a použitelnost pro potřeby cestovního ruchu. Uvádí, že se jedná např. o dostupnost a velikost objektů, jejich jedinečnost či míru zachování.

Dalším kritériem, které Schejbal (2016) zmiňuje, je terminologie montánního turismu. Uvádá, že stejně jako jednotlivé vědní disciplíny montánního turismu, tak i samotného cestovního ruchu má tento typ turismu svou vlastní terminologii, která je podobná s terminologií v odvětví cestovního ruchu.

Schejbal (2016) poukazuje na to, že dalším kritériem je také vlastní studijní obor. Dodává, že i toto kritérium montánní cestovní ruch splňuje. Uvádí, že v České republice existuje studijní program s názvem Geovědní a montánní turismus, který je možné studovat na Hornicko-geologické fakultě Vysoké školy báňské – Technické univerzity v Ostravě.

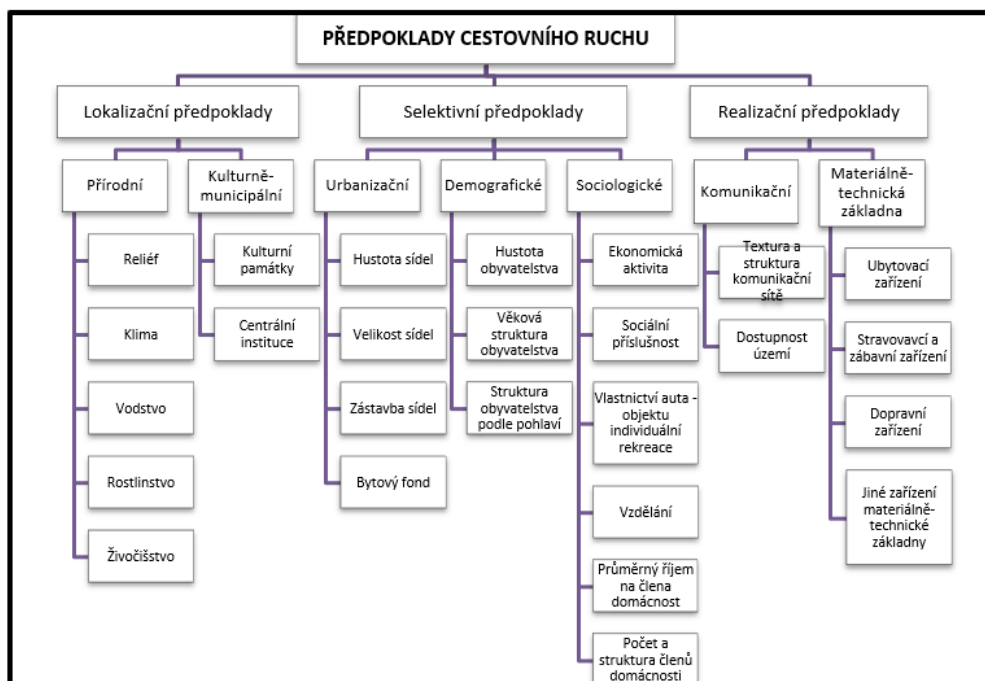
Závěrem tedy Schejbal (2016) konstatuje, že montánní turismus naplnil téměř všechna hlediska, která definují vědní obor. Z tohoto důvodu, také upravil svou definici montánního turismu takto: „*Montánní turismus je samostatný transdisciplinární vědní obor, který je zaměřený na teoretické problémy studia opuštěných báňských prostorů a relikvií po hornické činnosti a montánního dědictví celkově s cílem uchování všech přírodovědných, technických a kulturně-historických znalostí a jejich praktického využití v odvětví turistického průmyslu.*“

4.3 Předpoklady cestovního ruchu

Aby mohl vůbec cestovní ruch v nějaké oblasti vzniknout, je důležité definovat předpoklady, jakými oblast disponuje. V případě montánního cestovního ruchu hrají velmi důležitou roli především lokalizační přírodní předpoklady, které jsou definovány níže spolu s dalšími typy předpokladů.

Mariot (1983) dělí předpoklady cestovního ruchu do tří skupin – lokalizační předpoklady, selektivní předpoklady a realizační předpoklady.

Pásková & Zelenka (2012) poukazují na to, že souhrn všech těchto předpokladů poté vytváří potenciál cestovního ruchu.

Obrázek 3. Předpoklady cestovního ruchu (Vaňková 2014 dle Mariot 1983)

4.3.1 Lokalizační předpoklady

Lokalizační předpoklady se dále dělí na předpoklady přírodní a kulturně-historické. Holeček a spol. (2005) představují lokalizační předpoklady, jako podmínky, díky kterým lze zařadit aktivity cestovního ruchu do určité oblasti. Dále zmiňují, že rozhodující pro tyto předpoklady je jejich geografická poloha a současně i její historický vývoj, který měl na danou krajinu dopady.

Dle Šauer a kol. (2015) jsou přírodní předpoklady považovány jako rozhodující faktory u většiny aktivit cestovního ruchu. Přírodní předpoklady dle Holečka a spol. (2005) souvisejí s rozmanitostí přírody na Zemi. Dodávají, že k nim patří reliéf, nadmořská výška, poloha v rámci světadílu, poloha v podnebném pásu, výskyt povrchových a podpovrchových vod či zastoupení flóry a fauny. Doplnují, že nejpříznivější přírodní předpoklady se nacházejí v místech s více vhodnými hodnotami. Dále uvádí, že čím je povrch v dané lokalitě rozmanitější, tím se stává daná lokalita atraktivnější. Dodávají, že specifické místo zde mají také unikátní formy reliéfu jako jsou skalní města, sopečné jevy (jako např. sopky či gejzíry) či krasové jevy atd. Šauer a kol. (2015) uvádí, že význam vodstva je různý v závislosti na jejich atraktivnosti, mohutnosti a zejména vhodnému využití pro cestovní ruch. Holeček a spol. (2005) vyzdvihují především minerální prameny, které se dostávají na povrch a tvoří tak zejména lázně napříč celým světem. Šauer a kol. (2015) konstatují, že fauna dokresluje celkový charakter krajiny. Dle Páskové a Zelenky (2012) jsou součástí přírodních předpokladů také předpoklady fyzicko-geografické. Za tyto předpoklady považují polohu, přírodní podmínky a dopravní dostupnost.

Co se týče kulturně-historických předpokladů ty dle Holečka a spol. (2005) vychází z lidské činnosti a souvisejí s vývojem území. Šauer a kol. (2015) zmiňují, že kulturně-historické předpoklady jsou doplňkem k přírodním předpokladům. Dodávají, že právě tyto předpoklady jsou pro návštěvníky velkou motivací k cestovnímu ruchu. Holeček a spol. (2005) poukazují na to, že se jedná především o architektonické památky, muzea, galerie, archeologické lokality, technické památky či také významné parky. Zmiňují, že kromě přírodně zajímavých oblastí jsou významné také města, kde se soustřeďuje několik kulturních památek. Konstatují také, že některé památky

získávají na své hodnotě díky jejich zápisu na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO.

Šauer a kol. (2015) dělí kulturně-historické předpoklady do několika dalších skupin. První z nich jsou kulturně-historické památky. Tyto památky dle autorů dokládají historický vývoj a způsob života z minulosti až do současnosti.

Další skupinou jsou dle Šauer a kol. (2015) kulturní zařízení. Tato zařízení dle autorů plní funkci poznávací a společenskou. Doplňují, že se zde řadí muzea, galerie, památníky, divadla, hvězdárny a planetária.

Za poslední skupinu Šauer a kol. (2015) považují společenské akce, mezi které se řadí akce kulturní, sportovní, ale také akce výstavní a kongresové.

4.3.2 Selektivní předpoklady

Předpoklady selektivní se dále dělí na předpoklady objektivní a subjektivní. Dle Holečka a spol. (2005) mají selektivní předpoklady cestovního ruchu za úkol určit způsobilost dané společnosti či destinace a podílet se na cestovním ruchu aktivně i pasivně. Což znamená vybrat ty oblasti, které mají největší potenciál. Do objektivních předpokladů se dle Holeček a spol. (2005) řadí např. o ekonomická a životní úroveň obyvatelstva či bezpečnostní a politická stabilita. Naopak u subjektivních předpokladů zmiňují, že jsou ovlivněny rozhodnutím lidí o účasti na cestovním ruchu. Dodávají, že jde často o módnost, o vliv propagace cestovních kanceláří či o znalost jazyků.

Podle Páskové a Zelenky (2012) zahrnují selektivní předpoklady zejména demografické předpoklady (hustota a struktura obyvatelstva), dále předpoklady politické (např. politická stabilita či nestabilita, hrozbu terorismu nebo války), socio-ekonomické (např. ekonomická aktivita, sociální příslušnost, vzdělání či mentalita), urbanizační (např. hustota a velikost sídel), enviromentální (zejména kvalita životního prostředí) a personální (profesionalita ve službách, managementu).

4.3.3 Realizační předpoklady

Poslední skupinou jsou předpoklady realizační. Tyto předpoklady se dělí na materiálně-technické a dopravní. Holeček a spol. (2005) konstatují, že tyto předpoklady jsou konečnou fází pro uskutečňování cestovního ruchu. Holeček a spol. (2005) poukazují na skutečnost, že i dopravní předpoklady jsou velmi podstatné. Dodávají, že se nejedná pouze o možnosti dopravního spojení, ale jde také o hustotu dopravní sítě

v dané oblasti či její kvalitu. Dále konstatují, že do materiálně-technických předpokladů se řadí zejména ubytovací, stravovací, zábavní a sportovní zařízení, která jsou doplněna o zařízení sloužící k uspokojení potřeb účastníků cestovního ruchu. Dodávají, že se mezi tyto předpoklady řadí také informační systémy poskytující informace o dané lokalitě.

Dle Páskové a Zelenky (2012) jsou za realizační předpoklady považovány ty, které jsou nezbytné pro rozvinutí primárních zdrojů cestovního ruchu. Doplnují, že tyto předpoklady zahrnují komunikační předpoklady a infrastrukturu cestovního ruchu.

4.4 Pozitiva a negativa montánního cestovního ruchu

Montánní cestovní ruch, stejně jako cestovní ruch, s sebou přináší řadu pozitivních, ale i negativních dopadů. Mokruša (2021) zmiňuje, že mezi pozitiva cestovního ruchu patří zejména jeho ekonomický přínos, kdežto negativa jsou zaměřena na špatný management a změnu krajiny. Fiala (2019) konstatuje, že nevýhodou těžby jakékoliv suroviny, a na to navazujícím montánním cestovním ruchem, je fakt, že je možné těžit pouze tam, kde se nacházejí nějaká ložiska. Doplnuje, že druhou nevýhodou je skutečnost, že těžba zasahuje do přírody a narušuje její přirozený vzhled.

Jelen (2018) zmiňuje, že za negativní dopad může být považována intenzivní turistifikace, dezinterpretace historických kontextů neodborným přístupem či destrukce objektů montánního turismu. Naopak za přínosy považuje, že montánní objekty a památky jsou důležité při tvorbě image místa, při celkové propagaci či zvyšování informovanosti o dané oblasti. Dodává, že v určitých případech může montánní cestovní ruch spustit tzv. multiplikační efekt, tedy být důvodem pro další rozvoj oblasti. Jelen (2018) řadí mezi další pozitiva ekonomický přínos nebo činnosti neziskových organizací, které pořádají hornické akce, sbírají hornické předměty či pouze zvyšují povědomí a zlepšují image dané lokality. Jako další jmenované pozitivum je např. zaměstnávání bývalých horníků jako průvodců v hornických muzeích. Takto jsou např. zaměstnávání horníci v hornickém muzeu Landek v Ostravě.

Mokruša (2021) uvádí ve své bakalářské práci konkrétní tabulku pozitiv a negativ montánního cestovního ruchu (viz Tabulka 1).

Tabulka 1. Pozitiva a negativa montánního cestovního ruchu, vlastní zpracování
(Mokruša, 2021 dle Jelen 2018)

Pozitiva	Negativa
Růst příjmů	Ohrožení životního prostředí
Ochrana historických objektů	Menší okruh zájemců
Zachování historických hornických tradic	Nedostatek financí
Diverzifikace ekonomiky	Socio-kulturní změny a střety
Nové pracovní pozice	Komercializace kultury a víry
Vytvoření public relations	Střety mezi ochranou a zničením památek
Podpora místní komunity	Psychické dopady na obyvatele
Oživení kultury	Vzniklé místní osobní spory
Zvýšení povědomí o ochraně krajiny a geodiverzity	Ohrožení podzemního mikroklimatu
Možnosti pro budoucí rozvoj	
Lepší kvalita dopravní infrastruktury	
Lepší údržba prostoru destinace	

Příbil (2016, str. 6) uvádí několik důvodů, proč nemá veřejnost zájem, aby se v těžbě pokračovalo. Jedná se o: „*nekritická adorace hornictví v minulosti, zásahy do krajiny, ekologické škody v minulosti či havárie odkališť v zahraničí*“. Dodává také, že hornictví má v dnešní společnosti spojeno mnoho lidí s minulým režimem, což z něj dělá něco špatného. Příbil (2016) zmiňuje, že kvůli rozvoji mechanizace v průmyslu, byly některé méně výdělečné doly uzavírány, což znamenalo snižování počtu zaměstnaných horníků. Dodává, že prohornické politické strany se přestaly orientovat na tyto skupiny obyvatel a zaměřily se přesně opačnou skupinu, tedy na osoby, které velmi často právě těžbu bojkotují. Příbil (2016) také uvádí, že na tomto chování mají svůj díl také média a neziskové organizace, které vystupují proti hornictví, rozvoji infrastruktury, průmyslu či celkovému pokroku obecně. Příbil (2016, str. 7) konstatuje, že „*dnes hornictví reprezentuje tradiční civilizační hodnotu a ... je stejně významné a nezbytné jako je armáda, policie, hasiči, ... Hornictví je jednoznačně kladnou hodnotou naší civilizace, za kterou je čest se brát.*“ Právě tyto důvody, které Příbil zmiňuje, mohou vést k tomu, že veřejnost nemá v současné době zájem účastnit se montánního cestovního ruchu.

4.5 Historie a dědictví hornictví

Cílek, Korba a Majer (2015, str. 8) uvádí, že „*hornictví stálo i u zrodu systémového myšlení konce středověku, ... Dějiny surovin jsou zároveň dějinami sociálního vývoje společnosti, což je sice nejvíce patrné u uhlí a železa v období průmyslové revoluce, ale ve skutečnosti se to od pozdní doby bronzové dotýká celé střeoevropské historie.*“

Zelenka a Živor (2019, str. 9) zmiňují dílo Nástin dějin českého hornictví, které napsal Kašpar hrabě Sternberg, kde vyjádřil svůj vztah k hornictví takto: „*Dějiny hornictví jsou vnitřně propojeny s dějinami země tak těsně, že je není možné od sebe oddělit.*“ Dodávají, že se jedná o velmi výstižnou charakteristiku vztahu mezi hornictvím a životem lidí. Zelenka a Živor (2019, str. 13) konstatují, že „*hornictví patří k nejstarším lidským dovednostem, jejichž smyslem je zajištění nerostných surovin pro potřebu člověka.*“ Uvádějí také, že hornictví patřilo na území Čech, Moravy a Slezska k tažným silám ekonomiky, díky němu se také začaly budovat nová města a díky těžbě tyto oblasti bohatly. Dodávají, že kdyby nerostného bohatství zde nebylo, nemuselo by České království vůbec existovat. Tuto skutečnost potvrzuje i Přibil (2016, str.6), který zmiňuje, že „*přínosy hornictví pro společnost jsou nezpochybnitelné. Hornictví přináší suroviny, zaměstnanost, rozvoj sekundární a terciární sféry ekonomiky.*“

Dle Zelenky a Živora (2019) si těžba na českém území v minulosti prošla mnohými fázemi, jak rozvoje, tak i propadu. Konstatují, že v současnosti není těžba moc rozvinuta a setkává se ve většině případů s nepochopením, a dokonce i protesty. Přibil (2016) doplňuje, že v současné době stále probíhá těžba černého uhlí na Ostravsko-Karvinsku, na Mostecku hnědého uhlí či na Rakovnicku, kde se hlubinně těží žáruvzdorné jílovce a na několika dalších místech v České republice, kde probíhá, především povrchová těžba. Dále zmiňuje, že se stále diskutuje o těžbě v dalších lokalitách, kde se ale podnikatelé setkávají s argumenty týkající se zachování nerostného bohatství pro další generace. Dle Přibila (2016, str. 6), ale z toho plyne ponaučení, „*že suroviny je třeba vytěžit, dokud je o ně zájem, dokud jsou dostupné zásoby a těžba alespoň trochu ekonomická.*“ Toto své tvrzení zdůvodňuje historickou událostí, která se stala na Jihlavsku. Uvádí, že horníci zde přišli těžit stříbro ve 12.-13. století, ale v 16. století bylo toto naleziště pro horníky již nezajímavé. Přibil (2016) doplňuje, že naleziště, které stačilo k rozvoji ve 13. století, nestačilo však už k rozvoji ve století 16.

Za nejstarší doloženou zmínku o hornictví považují Zelenka a Živor (2019) těžbu křemence na Chomutovsku v neolitu, tedy mezi lety 5000-2000 př. n. l. Kukutsch (2023) pokládá za nejstarší získanou horninu mramor, který byl v době neolitu dobyt v lomu Bílý kámen na Sázavě. Kukutsch (2010) doplňuje, že kromě mramoru se v tomto lomu, který byl v provozu 3 000 let, těžil i vápenec, který byl využíván jako dezinfekce. Kukutsch (2023) dále zmiňuje, že za nejstarší vytěžený průmyslový nerost je považován grafit, který byl těžen v okolí Netolic a u Svinova u Mohelnice. Zelenka a Živor (2019) pokračují s zatím neprokázanou zmínkou těžby, konkrétně tedy rýžování, cínu v Krušných horách v době bronzové (1200-750 př. n. l.). Tento fakt potvrzuje i Kukutsch (2010), který mluví o rýžování cínu v Krušných horách a ve Slavkovském lese těžil mezi lety 1 800 až 700 let př. n. l. Zelenka a Živor (2019) poukazují i na to, že těžba železných rud má na našem území dlouhou tradici, kdy na konci doby halštatské (7.-5. st. př. n. l.) se tyto rudy začaly těžit, tehdy pouze povrchovým sběrem. Dodávají, že od 5. století až do přelomu letopočtu se tyto železné rudy začaly pomalu zpracovávat. Dále zmiňují také těžbu vzácného kovu, zlata, který později Keltové využívali k výrobě mincí. Doplnují, že první zmínky o rýžování zlata pocházejí již z 9. st. př. n. l. Jako nejvýznamnější rýžoviště považují tři oblasti, zejména v povodí řeky Otavy, Opavy a Vltavy.

Dle Zelenky a Živora (2019) nastal na přelomu letopočtu menší útlum těžby, jelikož na české území vtrhly germánské kmeny, které byly v té době zaostalejší. Dodávají, že zvrát přišel až v 5. století s příchodem Slovanů. Kukutsch (2010) konstatuje, že „*téměř až do 10. století jsou historické doklady vzácné a pro hornickou minulost jsme pro toto období většinou odkázáni na nepřímé důkazy různých výrobků z kovů a do jisté míry i na pověsti a báje.*“ Zelenka a Živor (2019) uvádí, že po zániku Velkomoravské říše (10. století) se začalo opět více těžit železo, kromě povrchového sběru začaly také vznikat mělké šachty, zejména v okolí Prahy, dále na Blanensku a na Jesenicku. Doplnují, že kromě železa se těžil i cín, zlato a stříbro. Poukazují také na to, že v Krušnohoří se nacházely bohaté zásoby cínu, který zde byl těžen ve velkém. Dle Zelenky a Živora (2019) není jasné, kdy se přesně začalo na českém území těžit stříbro. Domnívají se, že těžba stříbra mohla v okolí Příbrami probíhat už od 10. století. Kukutsch (2010) zmiňuje, že roku 980 byla zahájena těžba stříbra v oblasti Kaňku u Kutné Hory. Uvádí, že tuto skutečnost potvrzuje listina německého císaře Otty III. (z roku 993),

ve které je zmíněn poplatek z Čech ve zlatě, stříbře nebo dobytku. Schejbal (2016) uvádí, že ve 13. století byly otevřeny stříbrné doly u Jihlavy a u Havlíčkova Brodu, zároveň také byly objeveny bohatá naleziště stříbra v Kutné Hoře. Dle Zelenky a Živora (2019) bylo objevení ložisek stříbra v Kutné Hoře důležité pro celé hospodářství českého státu. Doplnují, že mezi lety 1300-1350 zde bylo vytěženo ročně v průměru 20 000 kg stříbra, díky čemuž se Kutná Hora stala významným místem v zemi. Schejbal (2016) dodává, že další doly se nacházely u Stříbra, v Příbrami a v Jeseníkách. Kukutsch (2010) uvádí, že doly v Příbrami musely být otevřeny nejdříve v druhé polovině 13. století, jelikož při koupi statku Příbram (roku 1216) nebyly v kupní smlouvě zmiňovány žádné doly. Doplnuje, že první zmínka o huti v této oblasti pochází z roku 1311. Zelenka a Živor (2019) konstatují, že následek objevení a těžby těchto rud stříbra zapříčinil pomalé zanikání naturálního hospodářství a přechod k peněžnímu systému. Dále zmiňují, že ložiska zlata byly už koncem 13. století z velké části vyčerpány. Uvádí, že za nejvýznamnější ložisko zlata v té době byly považovány Kašperské hory na Šumavě. Konstatují, že právě díky jeho omezenému množství bylo zlato hodnotnější oproti stříbru. Pro zajímavost také uvádí kurzy zlata ke stříbru kolem roku 1335, kdy se tento kurz pomalu zvyšoval z 1:10 na 1:16 a 1:25.

Dle Zelenky a Živora (2019) ve 13. a 14. století došlo k přechodu na hlubinnou těžbu, a to díky využití proudění vody a tažné síly zvířat. Dodávají, že vytěžené kusy rudy, které se dostaly na povrch byly rozbíjeny na menší kusy kladivy či se drtily v mlýnech na vodní pohon. Naopak Přibil (2016) tvrdí, že k hlubinné těžbě začalo docházet již ve 12. století.

Kukutsch (2010) uvádí, že roku 1294 zavolal král Václav II. římského právníka, aby společně sepsali knihy královského horního práva. Dodává, že tento nejstarší Horní zákon byl vydán roku 1300 v Kutné Hoře. Konstatuje, že se jedná o zákon pracovní, sociální a báňsko-správní. Zelenka a Živor (2019) tuto skutečnost potvrzují, také zmiňují důležitý středověký zákoník *Ius regale montanorum* (neboli *Constitutiones iuris metallici*). Uvádí, že tento zákon ustanovuje zásady horního regálu (dle Zelenky a Živora (2019, str. 17) jde o „*právo panovníka na vyhrazené nerostné suroviny bez ohledu na vlastnictví pozemku*“) a svobody báňského podnikání (dle Zelenky a Živora (2019, str. 17) jde o „*právo kohokoliv hledat a dobývat nerosty po udělení propůjčky a při splnění závazků vůči panovníkovi*“). Dodávají, že tento zákoník byl napsán latinsky celkem

ve čtyřech knihách. Zmiňují, že první kniha se zabývá správou a řízením dolů, druhá dolovým majetkem, důlními díly a jejich propůjčováním, třetí kniha je zaměřena na nakládání s báňským majetkem a v poslední čtvrté knize se upravuje řízení před horními soudy. Konstatují, že v tomto zákoníku byla uvedena ustanovení o sociální jistotě horníků. Kukutsch (2010) dodává, že ve znění pozdějších úprav platil až do roku 1854.

Dle Kukutsch (2010) byl králem Karlem IV. roku 1350 vydán zákaz o vývozu stříbra z českých zemí. Zelenka a Živor (2019) uvádí, že na konci 14. století byla většina ložisek stříbra a zlata vyčerpána, byla dosažena maximální ekonomická úroveň obyvatelstva a hornictví začalo stagnovat. Dodávají, že vznikly i problémy v dolech, kvůli jejich stále větší hloubce. Konstatují, že v první třetině 15. století došlo k přerušení těžby ve většině dolech. Zelenka a Živor (2019) uvádějí, že v druhé polovině 15. století byly z řad českých králů snahy o povzbuzení a obnovení těžby zlata, ale bohužel neúspěšně.

Co se týče stříbra, tak zmiňují Zelenka a Živor (2019), že na počátku 16. století byla objevena ložiska na Jáchymovsku. Kukutsch (2011) uvádí konkrétně roku 1510, kdy byly v děkanské knize zmíněny první hornické práce. Dodává, že štola se začala hloubit roku 1512. Zelenka a Živor (2019) doplňují, že tato oblast převzala prvenství po Kutné Hoře. Kukutsch (2011) tuto skutečnost potvrzuje a zmiňuje, že zde byl vytvořen horní úřad, vybudován špitál, a v roce 1520 byl Jáchymov povýšen na svobodné horní město. Dalším důvodem, který Kukutsch (2011) zmiňuje, může být skutečnost, že roku 1529 propukl v Kutné Hoře mor, který měl 3 000 obětí. Zelenka a Živor (2019) dodávají, že díky vstupu těžařů z německých zemí se na Jáchymovsku znovu začala obnovovat zejména těžba cínu, dále pak i železa, olova či mědi.

Zelenka a Živor (2019) považují dvě literární díla za významné pro další pokrok hornictví. Uvádí, že první knihou je *Dvanáct knih o hornictví a hutnictví*, které vydal v roce 1556 Georgia Agricoly. Druhou knihou, kterou zmiňují je *Beschreibung der Allerfürnemsten Minaralischen Ertz und Bergwercksarten*, která byla 1574 vydána a sepsána Lazarusem Erckerem.

Zelenka a Živor (2019) považují bitvu na Bílé hoře v roce 1621 jako krizovou pro hornictví, jelikož po této bitvě odešlo mnoho protestantských horníků ze země. Dodávají, že někteří bánští pracovníci měli strach, aby vůbec hornictví přežilo. Kukutsch (2011) uvádí, že hornické práce na české straně území trochu ustaly,

některé provozy byly uzavřeny, rozvíjela se především slovenská část území. Dodává, že od 50. let 17. století se k pomalému rozvoji a otevírání nových provozů přidala i česká strana tehdejší Habsburské monarchii. Kukutsch (2011) konstatuje, že roku 1675 byla vydána první česká kniha o dějinách hornictví, kterou sepsal Jan Kořínek v Kutné Hoře s názvem „Paměti kutnohorské.“ Zelenka a Živor (2019) uvádějí, že rozkvět hornictví nepřišel ani po téměř 200 letech, a to na počátku 18. století, kdy byly snahy státu o jeho znovuoobnovení. Dodávají, že tyto snahy nebyly tolik úspěšné, jak se předpokládalo. Kukutsch (2011) zmiňuje, že od roku 1757 neměli horníci povinnou vojenskou službu. A dodává, že ve stejném roce přestali horníci odvádět daně ze svého výdělku. Doplňuje, že o 11 let později byli všichni havíři zbaveni všech daní a dluhů. Kukutsch (2011) také uvádí, že roku 1763 byla na Karlově univerzitě v Praze zřízena na filozofické fakultě stolice horních věd „Academie Metallurgica.“ Dodává, že roku 1770 byla tato stolice přesunuta do Banské Štiavnice, kde byla vybudována tříletá Báňská akademie. Zmiňuje také, že roku 1773 byla na této akademii vydána první vysokoškolská učebnice o hornictví s názvem „Anleitung zu der Bergbaukunst.“ Kukutsch (2012) dodává, že tato akademie byla roku 1919 uzavřena.

Na přelomu 18. a 19. století dle Zelenky a Živora (2019) začal stát investovat do dolů na Jáchymovsku, což přineslo např. v té době jeden z nejhlubších dolů světa (665 m). Zmiňují také oblast Příbramska, kde se nacházely jedny z nejlépe vybavených podniků pro těžbu v Evropě. Uvádějí, že toto místo získalo taky jedno prvenství, a to v překonání hloubky dolu 1000 m díky použití těžního lana.

Zelenka a Živor (2019) poukazují na fakt, že od poloviny 19. století byl větší zájem o barevné kovy – olovené rudy, cínové rudy, zinkové rudy, měděné rudy, rtuťové rudy, kobaltové rudy, niklové rudy, wolfram, uranové rudy. Kukutsch (2012) uvádí, že roku 1851 byla v Příbrami otevřena Horní průmyslová škola pro výchovu důlních dozorců, později Báňská akademie a Vysoká škola báňská, která byla roku 1945 přestěhována do Ostravy.

Dle Zelenky a Živora (2019) je pro 19. století typický útlum těžby drahých kovů, jelikož se do popředí začalo prosazovat zejména železo a uhlí, které bylo důležité pro ekonomiku a vytvořilo základnu rozvoje moderního průmyslu. Konstatují, že důležitým strojem se stal parní stroj, díky němuž v průmyslu převažovala strojní výroba. Uvádí, že do 60. let 19. století došlo k rychlému nalezení a následovnému těžení

většiny ložisek uhlí – zejména na Kladensku a Ostravsku. Kukutsch (2012) konstatuje, že od roku 1890 začaly být používány první elektrické stroje v dolech. Kukutsch (2012) také konstatuje, že roku 1901 konkrétně tedy 24. června byla stanovena devítihodinová pracovní směna a také byla zavedena kontrola docházky, která byla po 1. světové válce (v roce 1919) upravena na osmihodinovou. Zelenka a Živor (2019) dále popisují i rozvoj ve zpracování železa kvůli průmyslové revoluci, čímž se území českých zemí stalo před 1. světovou válkou významnou průmyslovou oblastí. Dodávají, že rozmach těžby železa probíhal i během 1. světové války, a to zejména kvůli výrobě zbraní. Pro představu udávají, že v roce 1914 činila roční produkce železa 2,1 milionu tun a v roce 1916 se roční produkce zvýšila na 3,3 milionu tun. Poukazují dále na to, že i přes rozpad monarchie připadlo Československu 87 % ložisek černého uhlí, 84 % hnědého uhlí, a 60 % železářského a strojírenského průmyslu. Dle Zelenky a Živora (2019) se Československu v meziválečném období, co se týče hornictví dařilo – pokračovala těžba železné rudy, stříbra, olova a také uranových rud. Kukutsch (2012) uvádí že i přes dostatek probíhaly, zejména mzdové, stávky horníků. Zelenka a Živor (2019) dodávají, že v tomto období byl také významný přechod z parních strojů na stroje poháněné elektrickou energií. Zmiňují, že velká změna v českém hornictví nastala po 2. světové válce, kdy byly všechny doly zestátněny. Uvádí, že těžba se zaměřovala především na železné rudy a uhlí, aby mohlo dojít k opravě zničených průmyslových budov. Doplnují, že co se týče neželezných kovů, jako je např. měď, cín, wolfram či také zlato, tak jejich těžba probíhala v menším množství, a nakonec byla většina dolů v 60. a 70. letech 20. století uzavřena. Kukutsch (2013) tuto skutečnost potvrzuje, kdy na webových stránkách zdrabuh.cz (název článku: Historie českého a slovenského hornictví v datech 19) uvádí konkrétní doly s daty, kdy byly uzavřeny.

Zelenka a Živor (2019) uvádí, že pro druhou polovinu 20. století je charakteristický uran a jeho těžba. Uvádí, že uranová ložiska v Československu se stala zdrojem uranu pro SSSR a pro jejich atomové zbraně. Uvádí, že během let 1948-1991 se zde vytěžilo celkem 48 432 t uranu, což je považováno za světově významné ložisko.

Zelenka a Živor (2019) uvádí, že po roce 1989 došlo k přehodnocení celého hornictví v České republice. Udávají, že kvůli zhoršené dostupnosti a vyčerpanosti zásoby některých surovin byla většina dolů zcela uzavřena. Zmiňují, že těžba rud skončila

v Čechách 17. 12. 1993, těžba uranu skončila 27. 4. 2017, těžba uhlí na Ostravsko-Karvinsku skončila v roce 1994 a na Kladensku v roce 2002.

Zelenka a Živor (2019, str. 23) popisují hornictví v současnosti takto:

„Do 21. století tak vstupuje české hornictví v hlubokém útlumu a je pouze stínem své bývalé aktivity a slávy. Hornické tradice se však během minulých staletí staly nedílnou součástí české kultury. Naštěstí jsou nadále udržovány především zásluhou mnoho muzeí a hornických spolků...“

Pro práci bylo potřebné představit historii a vývoj hornictví. Tento vývoj poukazuje na oblasti v České republice, ve kterých je možné vytvářet a účastnit se montánního cestovního ruchu. Zároveň bylo důležité popsání celého vývoje, jelikož uhlí na Ostravsko-Karvinsku se začalo těžit až jako jedno z posledních v zemi a mělo pro tuto oblast velmi důležitou roli.

4.6 Oblasti montánního cestovního ruchu v České republice

Schejbal (2016) zmiňuje, že díky rozmanitému geologickému podloží se na našem území nalézalo rozmanité množství nerostných surovin. Uvádí, že těžba na našem území probíhala už od pravěku. Dodává, že kromě těžby tvrdých kamenů a hrncířské hlíny se jednalo také o zlato, kasiterit a později o železnou rudu. Dále konstatuje, že na začátku druhého tisíciletí byla nejvíce rozšířena těžba drahých kovů, na přelomu středověku a novověku šlo zejména o těžbu cínu a rud barevných (neželezných) kovů. Doplňuje, že později se těžba rozrostla o uhlí, železné rudy a další suroviny. Dodává, že po celou dobu byly současně těženy stavební suroviny, jako jsou kameniva, šterkopísek a vápenec. Zelenka a Živor (2019) uvádí ve své knize Hornické památky České republiky celkem 70 lokalit napříč celým územím země (viz Příloha 3). Lokality jsou v knize rozděleny podle jednotlivých krajů a jsou představovány v pořadí od západu na východ země.

Tabulka 2. Lokality montánních památek v České republice, vlastní zpracování (Zelenka a Živor, 2019)

Kraj		
Lokalita	Popis lokality	Stránka
Karlovarský kraj		29–149
Abertamy	Nacházejí se v Krušnohoří. Byla zde významná především těžba cínu. Turistickými atraktivitami je samotné město Abertamy, dále Hřebečná, kde se nachází hornicko-mineralogické	30–43

	minimuzeum, také naučná stezka Hřebečná, Červená jáma, naučná stezka Bludná či Plešivecká naučná stezka.	
Boží Dar	Nachází se při hranicích s Německem, které je známé díky těžbě stříbra. V Božím Daru se nachází muzeum s expozicí o hornictví, dále se zde nacházejí Božidarské sejpy či naučné stezky Božidarské rašeliniště a Blatenský příkop a osada Zlatý kopec.	44–57
Horní Blatná	Je zde k nalezení muzeum, které pojednává o těžbě cínu a této oblasti. Dále se zde nachází turisticky atraktivní Vlčí jámy či Blatenský vodní příkop.	58–65
Horní Slavkov a Krásno	Jedná se o historická střediska těžby cínu. V Horním Slavkově se nachází městské muzeum s expozicemi o hornictví, cínařství či výrobě porcelánu. Pro turisty zajímavá může být naučná stezka Po stopách uranového hornictví Uranová Golgota. V Krásnu se také nachází hornické muzeum a v okolí města teče Dlouhá stoka.	66-83
Jáchymov	Jedná se o další lokalitu až světového významu. Nachází se zde Hornický skanzen či Muzeum Jáchymov. Dále se zde nachází několik stále využívaných štol a dolů či naučná stezka Jáchymovské peklo. Významnou kulturní památkou je také Rudná věž smrti ve Vykmánově.	84-107
Karlovy Vary a Chodov	Tato města nebyla v minulosti významná z pohledu hornictví, které zde bylo dokonce omezováno z důvodu strachu ztráty minerálních pramenů. Přesto se zde ale nachází tři menší průzkumné štoly.	108-111
Oloví	Místo, které bylo velmi významnou lokalitou při těžbě olova v minulosti. Nachází se zde dvě naučné stezky Oloví a Olověný Hartenberg.	112-121
Přebuz	Lokalita, kde se také těžil cín. Jsou toho důkazem dva doly a vytvořená Hornická poznávací trasa.	122-133
Rovná	Obec se nachází v oblasti v minulosti významného města Čistá, kde se těžil cín a wolfram.	134-139

Sokolov	Město a jeho okolí je známé pro těžbu hnědého uhlí. Turistiky zajímavé je Muzeum Sokolov, Hornický dům či tzv. Lomnické pinky, krajina poznamenaná historickou důlní činností.	140-149
Ústecký kraj		151-191
Hora Svate Kateřiny	Město společně s revírem je součástí významné důlní lokality v Krušných horách. Ze zde vytěžených rud se vyráběla tzv. černá měď.	152-155
Jičtín pod Jedlovou a Šlukov	Jedná se o místa, kde je možné pozorovat pozůstatky po těžbě stříbra a mědi. Nachází se zde Hornické muzeum a hornická naučná stezka Údolí Milířky.	156-163
Krupka a Cínovec	Města s dlouhou historií těžby cínu, ale také stříbra či wolframu. Turisticky atraktivní je muzeum Krupka nebo příhraniční naučná hornická stezka.	164-175
Měděnec	Místo známé díky těžbě železné rudy, která se zde těžila již od 14. století, což dokládá i Muzeum hornictví a života na Měděnci, kromě toho je zde Skladní jáma a několik štol.	176-181
Mikulov	Místo těžby rud stříbra. Je zde možné navštívit prohlídkovou štolu Lehnschafter.	182-185
Most	Město s přilehlým okolím je známé především díky těžbě hnědého uhlí. Pro turisty se zde nachází Podkrušnohorské technické muzeum a památník obětem katastrofy na dole Nelson v Oseku.	186-191
Plzeňský kraj		193-229
Hartmanice a Petrovice u Sušice	Další lokality, kde se na Šumavě těžilo a rýžovalo zlato. Dokládají to také tři naučné stezky – Hamižná, Rýžování zlata, Po stopách středověkého dolování zlata.	194-197
Hory Matky Boží a Velhartice	Místa, které vznikly díky nalezišti ložisek stříbra v tomto prostředí. Později se zde tento nerost začal těžit a bylo vybudováno muzeum v Horách Matky Boží a naučná stezka s názvem Důlní činnost v okolí Hor Matky Boží	198-205

Kašperské Hory	Jedná se známou oblast Šumavy pro svou těžbu zlata. V Kašperských horách se nachází Muzeum Šumavy, naučná stezka Cestou zlatokopů, kde jedno ze zastavení je Seismická stanice.	206-213
Michalovy Hory a Planá	Místa, kde se v minulosti těžilo stříbro, jak také představuje Hornické muzeum – Štola Ondřej Šlik či naučná stezka Dolování v okolí Michalových Hor.	214-219
Stříbro a Kladruby	Oblasti, které se řadí mezi jedny z nejstarších oblastí těžby stříbra. Je zde možná navštívit Městské muzeum ve Stříbře nebo projít naučnou stezku Historie hornictví na Stříbrsku a stezku Příroda a ekosystémy v okolí Kladrub, ve Stříbře se také nachází Hornický skanzen se štolou sv. Prokopa.	220-229
Jihočeský kraj		231-271
Albrechtovice u Záblatí	Místo, o kterém je dochováno málo zmínek, ale je jasné že se tady rýžovalo zlato, což také dokládá naučná hornická stezka se stejným názvem jako samotné město.	232-235
Český Krumlov a Černá v Pošumaví	Lokalita s bohatou hornickou minulostí a tradicí. Těžilo a dobývalo se zde jako zlato, tak také stříbro a další kovy a nerosty. Turisticky zajímavé je Regionální muzeum Českého Krumlova, grafitový důl Český Krumlov či pomník jámy Václav v Bližně.	236-241
Hosín	Místo podpovrchové důlní činnosti, těžby kaolinického písku. Jedná o jedinečné místo.	242-245
Muckov	Místo bývalé těžby grafitu a vápence. Nachází se zde např. Muckovské vápencové lomy.	246-249
Písek a Ražice	Rýžování zlata v této oblasti má dlouhou minulost, první zmínky o rýžování pochází již z dob Keltů. Turisticky atraktivní je Prácheňské muzeum s expozicí o rýžování zlata, Permonická naučná stezka či obec Havířky, kde se těžil křemen.	250-253
Rudolfov, Úsilné a Lhotice	Oblasti, kde těžilo stříbro už od středověku. Je možné zde navštívit Hornické muzeum	254-263

	Rudolfovo, naučnou stezku Cesta kolem hornického města nebo Člověk a krajina.	
Tábor, Ratibořské Hory a Stará Vožice	Tyto oblasti nabízejí Naučnou stříbrnou stezku Tábor – Horky – Větrovy, či naučnou cyklotrasu Stříbrná osmička.	264-271
Středočeský kraj		273-403
Bohutín	Obec a jeho okolí leží/leželo na bohaté zásobě stříbra, olova a zinku. Významný je zde důl Římbaba, Muzeum mikroregionu Bohutínska nebo Těžní věž dolu Rudolf.	274-279
Bubovice a Mořina	Ukázkové prostředí těžby vápence v první polovině 20. století. Tuto skutečnost dokládá také Muzeum těžby a dopravy vápence v Českém krasu – skanzen Solvayovy lomy či lomy Amerika v Mořině.	280-289
Chrustenice a Nučice	Významná hornická centra, kde se těžily železné rudy. Částečně přístupný veřejnosti je Železnorudný důl Chrustenice neboli Chrustenická šachta, na historii hornictví odkazuje také místní muzeum v Nučicích.	290-297
Jílové u Prahy	Město označované jako nejslavnější a nejvýznamnější oblastí historické těžby zlata. Je zde možné obdivovat několik štol, regionální muzeum v Jílovém u Prahy nebo také naučné stezky Jílovské zlaté doly a Medník.	298-313
Kladno a okolí	Považováno za významnou oblast těžby černého uhlí v poměrně nedávné minulosti. Poslední důl byl uzavřen v roce 2002. Turisticky atraktivní je Kladenský zámek, Sládečkovovo vlastivědné muzeum, pomník Váňův kámen, také několik dolů zachovaných v různé míře. Je možné projít naučnou stezku Po lesních cestách do historie dolování uhlí na Kladensku ve Vrapicích.	314-327
Kutná Hora	Známá díky těžbě stříbra, ale také památkami zapsanými na Seznamu světového dědictví UNESCO. Kromě katedrály sv. Barbory se zde nachází také České muzeum stříbra či Stříbrná stezka rozdělena na severní a jižní okruh.	328-339

Mníšek pod Brdy	Město s přilehlým okolím je spojen s těžbou železných rud a později i s těžbou uranu.	340-345
Mokrsko, Čelina a Chotisko	Místa těžby zlata. Bohužel moc zmínek se nedochovalo, takže pozůstatky hornictví je možné rozpoznat pouze z rázu krajiny. Nachází se zde naučná stezka Zlaté psí hory, přístupná bývalá štola Josef či Chotilské muzeum s expozicí o hornictví.	346-351
Nový Jáchymov, Krušná hora a Zdice	Oblasti na západě Středočeského kraje, kde se těžily především železné rudy. Je možné zde bývalou Cechovnu štola Josef, Krušnou horu s pozůstatky po hornictví nebo Lesní hřbitov v Novém Jáchymově.	352-359
Nový Knín	Místo, odkud prý pocházelo zlato Přemyslovců. K nalezení zde je pobočka hornického muzea Příbram či naučná stezka Nový Knín a okolí a naučná stezka Kozí Hory – Libčice.	360-369
Příbram	Město a jeho okolí je známé těžbou stříbra, zlata a dalších nerostných surovin, jako je např. olovo, uran či zinek. První zmínka pochází z roku 1311, která potvrzuje existenci huti. Turisticky zajímavé je Hornické muzeum Příbram, Hornický skanzen Březové Hory. Ve skanzenu je možné projít tři různé okruhy – Ševčinský důl, Důl Anna, Důl Vojtěch. Dále se v této oblasti nachází památník Vojna Lešetice – Muzeum obětí komunismu a dějin uranového hornictví, prohlídkový areál dolu Marie, Květenská štola u Trhových Dušníků a Těžní věže uranových dolů.	370-385
Rakovník	Město na západní části kladenské černouhelné pánve. K navštívení je zde obec Lubná, Lužná či Muzeum T. G. M. v Rakovníku.	386-389
Roudný	Roudný u Louňovic pod Blánkem je místo významného zlatonosného dolu. Touto oblastí prochází naučná stezka Roudný.	390-397
Vinařice	Obec se Skanzenem Mayrau jsou nejvýznamnější a nejzachovalejší památkou na historii těžby černého uhlí na Kladensku.	398-403

Hlavní město Praha		405-415
Praha	Místo, kde se tradičně netěžilo, ale dokáže nabídnout expozici o hornictví v Národním technickém muzeu. Nebo také disponuje několika hornickými památkami spojenými s těžbou pískovce např. na Prosku Močálka, na Hloubětíně Bílý kůň, štola v Pražské ZOO nebo štoly na Petříně.	405-415
Liberecký kraj		417-437
Harrachov	Město a jeho okolí leží v ložisku fluorit-baryt-galenitu. V Harrachově se nachází Hornické muzeum s možností prohlídky štoly.	418-421
Nové Město pod Smrkem	Místo poznamenané především těžbou cínu. Těžba zde probíhala od 16. do 19. století.	422-427
Stráž pod Ralskem a Hamr na Jezeře	Lokality s největším uranovým ložiskem v České republice. V 60. letech 21. století zde byl vybudován Těžebně-úpravárenský komplex Stráž pod Ralskem – Hamr na Jezeře. V současnosti se rekultivují oblasti těžby, dle odhadů to potrvá až do roku 2042. V oblasti se také nachází Hornické minimuzeum UD Hamr.	428-433
Velenice a Prysk	Místa těžby písku z pískovcových masivů. Pekelné doly a Pusté kostely jsou oblastmi uměle vytvořenými při těžbě. Zajímavá je také Riedlova jeskyně, které je taktéž uměle vytvořena.	434-437

Královohradecký kraj		439-477
Černý důl	Oblast na jižní straně Krkonoš. V minulosti se zde těžila železná ruda, stříbro a zlato. K prohlídce je zde Muzeum Podzemí Krkonoš či venkovní hornická naučná stezka Berghaus.	440-445
Jívka	Obec se svým jediným dolem Bohumír sloužila k těžbě mědi. Tento důl je v současnosti přístupný.	446-449
Pec pod Sněžkou	V blízkosti se nachází nejvyšší hora České republiky Sněžka, která je protkána důlními chodbami a také rozsáhlým důlním dílem	450-457

	Kovárna. Byly zde především těženy rudy cínu, mědi a wolframu.	
Rtyně v Podkrkonoší a Malé Svatoňovice	Oblasti uhelného hornictví. První zmínky o těžbě pocházejí ze 17. století. V městském muzeu v Rtyně v Podkrkonoší se nachází unikátní expozice o dolování uhlí. Kromě toho zde lze projít několik naučných stezek – Po hornických památkách Jestřebích hor (Rtyňský okruh), Po stopách hornictví či navštívit Terénní expozici důlních strojů v Malý Svatoňovicích.	458-467
Svoboda nad Úpou	Její historii o dolování zlata dokládá stezka Zlatá cesta.	468-471
Žacléř	Jeho černouhelné doly patří k nejstarším v Evropě. Historii hornictví popisuje Hornický skanzen Žacléř či jedna ze čtyř sekcí v Městském muzeu v Žacléři.	472-477
Pardubický kraj		479-491
Mladějov na Moravě a Hřebeč	Společně s Hřebečským hřbetem vytváří přirozenou hranici mezi Čechami a Moravou. Na moravské straně tohoto hřbetu se těžilo křídové černé uhlí. O této těžbě pojednává naučná stezka Hřebečské důlní stezky. Turisticky atraktivní je také 11 km dlouhá Mladějovská úzkorozchodná dráha, která zde byla vybudovaná ve 21. století.	479-491
Kraj Vysočina		493-513
Humpolec	Město a jeho okolí bylo v minulosti významné pro těžbu zlata. Pozůstatky po těžbě lze najít především ve Štúlách pod Orlíkem, které jsou součástí naučné stezky Březina.	494-497
Jihlava	Město s revírem patří k nejstarším významným hornickým revírům na českém území. V minulosti se zde těžilo především stříbro. K návštěvě je v Jihlavě Muzeum Vysočiny nebo Hornická naučná stezka okolo vrchu Rudný.	498-505
Přibyslav, Stříbrné Hory a Brzkov	Místa známé díky těžbě stříbra. Nachází se zde tři štoly – Štola pod farou, Pekelská štola a Růženina štola.	506-509

Štěpánov nad Svratkou a Bystřice nad Pernštejnem	Území těžby stříbrných, olovených, měděných a železných rud. Nejznámější štolou v této oblasti je Štola Mír. V Bystřici pod Pernštejnem je možné navštívit místní Městské muzeum s expozicí „Uran na Vysočině.“	510-513
Jihomoravský kraj		515-535
Dubňany	V místní Základní umělecké škole expozici o hornictví a sklářství v této oblasti. Byl zde též především lignit, který byl odebírán baťovským koncernem ve Zlíně.	516-519
Hodonín	Významný pro své ložisko ropy a zemního plynu, které bylo využíváno především během 1. světové války. V Hodoníně se také nachází Muzeum naftového dobývání a geologie.	520-525
Oslavany, Zbýšov a Zastávka	Oblastí známé pro těžbu černého uhlí. Na zámku v Oslavanech se nachází Muzeum hornictví a energetiky Rosicko-Oslavanska. V informačním centru obce Zastávka se nachází stálá expozice „Hornická obec Boží Požehnutí – Zastávka,“ k prohlídce je také možná naučná stezka Permokarbonem boskovické brázdy v Oslavanech.	526-535
Olomoucký kraj		537-561
Česká Ves	Nachází se poblíž lázeňského města Jeseníky, je známé dobýváním zlata. V okolí se také nachází naučná hornická stezka Zlatý Chlum.	538-541
Staré Město a Bohdíkov	Oblasti, kde se v minulosti těžily drahé kovy jako zlato a stříbro, poté také grafit. Větší část expozice muzea ve Starém Městě je věnována právě hornictví a těžbě grafitu v této oblasti.	542-547
Zlaté Hory	Nejznámější rudní revír na Moravě v části českého Slezska. Těžba zlata zde prý už započala v době Keltů. Městské muzeum ve Zlatých Horách je věnováno vývoji hornictví od středověku do současnosti. Nachází se zde také sanatorium Edel, které umožňuje návštěvníkům speleoterapii. V blízkosti se také nachází Hornický skanzen a naučná stezka Údolí ztracených štol či Zlatohorská naučná stezka nebo Údolská hornická naučná stezka.	548-561

Moravskoslezský kraj		563-633
Budišov nad Budišovkou	Stará lokalita, kdy bylo stříbro a olovo dobývány od středověku. Tato lokalita, ale vynikla díky těžbě břidlice. Turisticky zajímavé je Muzeum břidlice v Budišově nad Budišovkou či Břidlicová stezka a naučná stezka Dědictví břidlice.	564-573
Karviná, Havířov a Orlová	Města východně od Ostravy, která jsou známá především díky těžbě černého uhlí. Nejvýznamnějšími doly v této oblasti jsou – Důl Pokrok v Petřvaldu, Důl Žofie v Orlové, Důl František v Horní Suché u Havířova a Důl Barbora a Gabriela v Karviné.	574-579
Ostrava	Město a zároveň průmyslové středisko, které vyrostlo díky těžbě uhlí a hutnictví železa. První zmínka o nález uhlí na Ostravsku pochází z roku 1763. Turistickou atraktivitou je Hornické muzeum v areálu Landek parku. Významným dolem je nejlépe zachovalý důl Michal, který je zapsán na seznamu památek České republiky pro nominace na Seznam světového dědictví UNESCO. Dalším dolem je důl Hlubina, který je první českou památkou na seznamu Evropského kulturního dědictví. Dalším zajímavým dolem je důl Karolina v Moravské Ostravě, jehož součástí byla koksovna, který byl v letech 2012-2014 přestavěn na prostory pro kulturní a společenské účely, tzv. Trojhalí Karolina. Také větrná jáma Vrbice v Bohumíně-Vrbicích byla díky svému architektonickému rázu a technické zachovalosti nominována za zápis do Seznamu světového dědictví UNESCO.	580-611
Paskov, Staříč a Frenštát pod Radhoštěm	Oblasti známé díky těžbě černého uhlí. V Paskově se nachází cvičná štola dolu Staříč, která je dokonalou napodobeninou důlního prostředí. Důl Frenštát nebyl nikdy uveden do provozu, jeho těžní věže ale tvoří novodobou dominantu na okraji Beskyd.	612-615
Rýmařov, Horní Město a Rýžoviště	Místa, která patří mezi jedny z nejvýznamnějších hornických regionů na severní Moravě. Zde se těžily železné rudy, olovo, stříbro a zinek.	616-625

	Turistiky zajímavé je Městské muzeum v Rýmařově a naučné stezky – Hornická naučná stezka Za slávou horního města Hankštejna, Oživme bohatství matky Země a tradice naší minulosti a naučná stezka Rýžoviště – Břidličná.	
Vrbno pod Pradědem, Malá Morávka a Dolní Moravice	Místa, kde se dobývalo zejména zlato a železná ruda. V Dolních Moravicích se nachází Skanzen Jesenicka zaměřený na historii hornictví a důlní činnost.	626-633

Jediným krajem v České republice, kde se nenachází žádné hornické památky je kraj Zlínský.

Dle Schejbala (2016) se v Evropě nachází jen málo míst, kde by byl tak silný genius loci jako v Krušných horách. Uvádí, že v roce 1998 byla snaha zapsat tuto jedinečnou krajinu na Seznam světového dědictví UNESCO jako „Hornickou krajinu Krušnohoří.“ Společnost Montanregion Krušné hory – Erzgebirge (2018) na svých webových stránkách uvádí, že je od 6. července 2019 zapsán „Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří“ na Seznam světového dědictví UNESCO. Dále také uvádějí, že tato oblast měla celosvětový význam v oblasti rozvoje báňských technologií a montánních věd s doklady o těžbě a zpracování rud v období do 12. do 20. století.

5 Praktická část

5.1 Vymezení a charakteristika regionu Moravskoslezského kraje

Webová stránka Moravskoslezského kraje (2022) uvádí, že kraj byl pod název „Ostravský kraj“ založen 1. ledna 2000. Český statistický úřad (2022) udává, že kraj se rozprostírá na ploše 5 427 km², což je necelých 7 % rozlohy celé České republiky, a žije v něm 1 177 989 obyvatel (údaj k 31. 12. 2021). Webová stránka Moravskoslezského kraje (2022) rozděluje celý kraj na 6 okresů – Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město).

Dle českého statistického úřadu (2022) se na severu kraje při hranicích s krajem Olomouckým nachází Hrubý Jeseník s nejvyšším vrcholem Pradědem (1 491 m n. m.). Dále uvádí, že naopak na jihu se táhnou Moravskoslezské Beskydy, již od hranic s krajem Zlínským až ke státním hranicím s Polskem a Slovenskem, kde nejvyšším vrcholem je Lysá hora s výškou 1 323 m n. m. Doplňuje, že mezi pohořími se rozkládá Slezská nížina, konkrétně tedy Opavsko-ostravská pánev. Dle Českého statistického úřadu (2022) je nejnižším místem v kraji soutok Odry a Olše (195 m n. m.). Mezi nejdůležitější řeku kraje řadí Odru se svými přítoky Opava, Ostravice či Olešná, která odvodňuje značnou část kraje do Baltského moře. Uvádí také, že pouze území Rýmařovska a část okresu Nový Jičín je odvodňováno přítokem Moravy do moře Černého.

Český statistický úřad (2022) uvádí 3 chráněné krajinné oblasti – Poodří, Beskydy, Jeseníky. Dle Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje 2019–2027 se kromě toho v kraji nachází 51 lokalit pod záštitou Natura 2000, které jsou rozděleny na 5 ptačích lokalit a 46 evropsky významných oblastí (údaje upraveny dle webových stránek Moravskoslezského kraje k roku 2021). A dále se zde nachází 167 maloplošných chráněných území, konkrétně tedy 11 národních přírodních rezervací, 7 národních přírodních památek, 76 přírodních rezervací a 63 přírodních památek (údaje upraveny dle webových stránek Českého statistického úřadu k roku 2021).

Dle Českého statistického úřadu (2022) je více jak polovina rozlohy kraje půda využívaná pro zemědělství a dalších zhruba 30 % jsou lesy. Dodávají, že kraj je také bohatý na zásoby nerostných surovin, jakými jsou např. černé uhlí, zemní plyn, vápenec, žula, mramor či cihlářské písky atd.

Český statistický úřad uvádí, že v Moravskoslezském kraji se nachází 80 km dálnice D1, dále evropská silnice E 75 (vedoucí z Opavy do Mostů u Jablunkova) a silnice E 462 (vedoucí z Nového Jičína do Českého Těšína). V železniční dopravě jsou zde dle Českého statistického úřadu (2022) dvě evropsky významné tahy – trať č. 270 (mezi Prahou a Bohumínem), trať č. 320 (spojnice mezi Českou a Slovenskou republikou). Dodává, že z pohledu dopravy je také důležité letiště Leoše Janáčka v Mošnově.

Český statistický úřad (2022) konstatuje, že se v kraji nachází mnoho divadel, muzeí, galerií, kin a knihoven, např. v Ostravě se nachází Janáčkova filharmonie. Dále se zde nachází několik městských památkových rezervací – Příbor, Štramberk, Nový Jičín. Doplňuje také zámky – Hradec nad Moravicí, Raduň, Fulnek či hrady – Sovinec, Starý Jičín, Hukvaldy. Dle Českého statistického úřadu je pro Moravskoslezský kraj také specifický průmyslový turismus čili technické, vagonářské či hornické muzeum. Uvádí také, že v letní sezóně jsou zde hojně využívány turistické trasy jako pro pěší, tak pro cyklisty. Naopak v zimě poté trasy pro běžky a místa pro lyžování. Dodává, že se v tomto kraji také koná řada zajímavých kulturních či sportovních akcí – Colours of Ostrava, Dny NATO či Zlatá tretra.

Obrázek 4. Vybraná data a čísla o Moravskoslezském kraji (Zpráva o Moravskoslezském kraji, 2019)

Podle Českého statistického úřadu (2022) patří tento kraj již od 19. století k nejdůležitějším průmyslovým regionům střední Evropy. Dodává, že to s sebou ovšem

nese i problémy – zejména sociální problémy, konkrétně vyšší nezaměstnanost. Uvádí, že jádrem regionu je ostravsko-karvinská průmyslová a těžební pánev, která je spojena zejména s těžbou černého uhlí a jeho zpracováním. Kromě toho je v kraji významný také průmysl chemický, farmaceutický či výroba elektřiny, plynu a vody, nebo výroba dopravních prostředků.

Český statistický úřad (2022) konstatuje, že právě kvůli průmyslové historii kraje i v současné době patří Moravskoslezský kraj mezi nejzatíženější místa v oblasti životního prostředí v České republice. Poukazuje, že snaha zlepšit životní prostředí, zde byla již od 90. let minulého století, bohužel se tomu tak nestalo, právě kvůli celkovému znečištění kraje. Uvádí, že mezi nejvíce zasažené oblasti se řadí střed a severovýchod kraj – Ostravsko, Karvinsko, Třinecko. Na druhou stranu se zde také nachází obec Karlova Studánka, která je považována za obec s nejčistším vzduchem ve střední Evropě.

Český statistický úřad (2022) zmiňuje, že díky příhraniční pozici kraje se zde nachází 4 euroregiony – Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko.

5.2 Historie těžby v Moravskoslezském kraji

Vopasek (2005) poukazuje na to, že podle archeologických vykopávek se, nad soutokem Odry a Ostravice, na vrchu Landek před více než 23 tisíci lety usadil pravěký člověk. Doplňuje, že z nálezů z ohnišť je vědecky dokázáno, že právě on, tzv. lovec z Landeku, jako první na světě využil černého uhlí k udržení ohně. Vopasek (2005) uvádí, že ostravsko-karvinská pánev se řadí k hornoslezské uhelné pánvi, která se rozprostírá především na polské straně. Doplňuje, že uhelné sloje v této oblasti se tvořily v době prvohor, tedy zhruba před 320 miliony let. Vopasek (2005) konstatuje, že během doby vzniku se tato oblast řadila k přímořským oblastem, díky čemuž zde byly vhodné podmínky pro růst dřevin, jako byly např. přesličky, kapradí či plavuně. Doplňuje, že právě tyto dřeviny díky pravidelnému překryvu bahna a vody se usazovaly v hloubkách, kde začaly uhelnat. Dodává, že tento proces zde trval přes 40 milionů let, právě i díky takového délce trvání je tato oblast bohatá na uhelné sloje, které díky tektonickému vrásnění změnily svou polohu do strmého uložení. Vopasek (2005) zmiňuje, že s vynálezem parního stroje se zvýšila poptávka po tepelné energii. Doplňuje, že bylo využíváno především dřevo, ale s kácením a mizením lesů byl vydán reskript

Marií Terezií, který nakazoval hledat jiné zdroje k topení, zprvu rašeliniště později i uhlí. Uvádí také, že dolování uhlí na Ostravsku bylo naproti jiným českým městům opožděno nejen z důvodu nedostatku dřeva v této oblasti, ale také pomalého rozvoje průmyslu v oblasti. Vopasek (2005) uvádí, že prvně písemně potvrzený nález černého uhlí v údolí Burní (údolí ve Slezské Ostravě) se uskutečnil v roce 1763. Doplnuje, že uhlí bylo nalezeno na území vlastněné hrabětem Wilczek, který ani po nalezení dalších uhelných slojí a nátlaku státu nejevil o těžbu uhlí zájem. Naopak Kukutsch (2011) tvrdí, že první uhelný důl otevřel roku 1776 sám hrabě Wilczek. Vopasek (2005) dodává, že až v roce 1785 dal hrabě povolení státnímu úředníkovi, který začal na území hraběte uhlí těžit, bohužel to netrvalo dlouho a roku 1787 prodal svůj podnik hraběti Wilczekovi, který s těžbou už pokračoval sám. Kukutsch (2011) uvádí, že ve Slezské Ostravě probíhala těžba pravidelně již od roku 1782. Naopak na pruské straně Vopasek (2005) poukazuje na skutečnost, že na vrchu Landek se otevřely 26. února 1782 (dva roky od nález slojí) sloje Vilemína a Juliána, čímž se staly prvním místem pravidelného dobývání uhlí na Ostravsko-Karvinsku. Dodává, že celá těžba v Severní Moravě a ve Slezsku byla rozdělena mezi tři podniky. Naopak Vencálek (2005) uvádí, že počátek těžby na Ostravsku začal v 19. století v tehdy ještě malé obci Vítkovice, která měla předpoklady k tomu, aby zde vznikla první hutní výroba na Ostravsku. Dále zmiňuje, že za předpoklady byla považována řeka Ostravice, která byla vhodná pro využívání vodní energie. Jako další předpoklad uvádí bohatá ložiska černého uhlí v dnešní Slezské Ostravě. Posledním předpokladem podle Vencálka (2005) je tehdejší vystavěná trasa z Moravské Ostravy, která je na druhé straně řeky Ostravice, až do Frýdlantu nad Ostravicí, kde prosperovalo železářství. Konstatuje tedy, že právě z těchto důvodů bylo olomouckému arcibiskupovi, arcivévodovi Rudolfovi doporučeno, aby byly další hutě otevřeny v oblasti Vítkovic. Uvádí, že 9. prosince 1828 byla vydána zakládací listina, díky které byla 16. září 1830 otevřena Rudolfova huť s první pudlovací pecí v celé tehdejší Habsburské monarchii. Kukutsch (2012) dodává, že se jedná o dnešní Dolní Vítkovice. Konstatuje také, že v pudlovací peci se začalo pálit až roku 1830. Podle Vopaska (2005) došlo 30. května 1829 ke spojení dvou významných podnikatelů v oblasti hutnictví, a to konkrétně olomouckého arcibiskupa Rudolfa a hraběte Wilczeka, výstavbou nového dolu – Jaklovecká dědičná štola. Dle Vopaska (2005) se jedná o nejvýznamnější důl v oblasti, jak z hlediska historického, tak také z pohledu

technického. Vencálek (2005) uvádí, že díky dostatku železných rud v této oblasti, se stala brzy velmi významnou a oblíbenou vídeňskými bankéři, zejména Rothschildem, který tamější hutě koupil, z důvodu potřeby železa pro rozsáhlou výstavbu železnic. Dodává, že se staly lokalitou až evropského významu a do této oblasti začali dojíždět odborníci tak také i dělníci, jelikož se tento průmysl rozšířil do takové míry, že už nebylo v silách místních vše zvládnout. Vopasek (2005) uvádí, že díky napojení Ostravska roku 1847 na Severní dráhu Ferdinandovu se zde opět rozšířil fenomén těžařství. Dodává, že v polovině 19. století v této oblasti působilo celkem 10 různých těžařských podniků. Vencálek (2005) dále konstatuje, že Rothschild spojil své jmění s majetkem Guttmanů a roku 1873 vzniklo „Vítkovické horní a hutní těžířstvo.“ Dále také zmiňuje, hraběte Wilczeka, jehož doły v údolí Burni vytěžily roku 1819 6,5 tisíce tun černého uhlí, čímž se jeho podnik dostal na druhé místo ve velikosti kamenouhelných podniků na českém území. Vopasek (2005) dodává, že díky připojení na Severní Ferdinandovu dráhu a rozšíření používání parních strojů se zvedla těžba uhlí z původních 50 tisíc tun za rok 1840 na 150 tisíc tun uhlí v roce 1875. Vencálek (2005) poukazuje na další jámy v okolí Zárubku vlastněné Severními dráhami Ferdinandovými, první z nich byla otevřena roku 1845. Konstatuje, že jámy se staly centrem hornických kolonií ve Slezské (tehdy Polské) Ostravě. Vopasek (2005) se zmiňuje o překladišti v Hrušově, které ve své době (přelom první a druhé poloviny 19. století) bylo největším překladištěm v Habsburské monarchii. Dodává, že do Hrušova vozily koňské povozy uhlí z jednotlivých štol, odkud pak bylo rozváženo dále. Doplnuje, že koňské povozy převezly až 200 tisíc tun uhlí ročně. Vopasek (2005) dále uvádí, že tyto dodávky však byly nestabilní kvůli počasí a uhlí začalo ztrácet na hodnotě, proto byla roku 1856 vystavěna báňská dráha, která vedla z Vítkovických železáren na nádraží v Přívoze. Vopasek (2005, str. 27) zmiňuje, že od poloviny 19. století *„téměř sto let se v revíru nepřetržitě dobývalo uhlí štolově na dvaceti kilometrech výchozů karbonského pohoří, od petřkovického Landeku, až po dnes už zmizelý karvinský vrch Vtačnick“*. Vencálek (2005) dodává, že duch hornictví zde byl všudypřítomný. Dále doplňuje, že to také dokazuje několik skutečností, např. to, že koncem 19. století pocházela čtvrtina celkového koksu vyrobeného na Ostravsko-Karvinsku právě z této oblasti, či že centrální koksovna, která zde byla roku 1873 otevřena, musela být již v roce 1900 uzavřena z důvodu poddolování. Doplnuje, že místy se zde krajina propadla až o 20 m. Vopasek (2005) uvádí,

že na přelomu 19. a 20. století byla Ostrava, se všemi svými částmi, považována za nejprůmyslovější oblast habsburské monarchie. Kukutsch (2008) uvádí, že v roce 1901 pracovalo v dolech na Ostravsko-Karvinsku téměř 35 000 osob, kdy 53,5 % lidí pracovalo v ostravské části. Kukutsch (2008) uvádí, že během druhé světové války, po připojení českého území k Třetí říši, byla těžba na Ostravsku-Karvinsku poměrně rozvinutá, a to především z důvodu, že ve válečném průmyslu byla potřeba dostatku uhlí. Dodává, že tento rozvoj souvisel také s příchodem nové pracovní síly z Německa, která ale po roce 1945 odešla zpátky a region se potýkal s nedostatkem zaměstnanců. Doplňuje, že během let 1948-1964 přišlo na Ostravsko na přechodnou dobu více než půl milionu pracovníků. Kukutsch (2008) zmiňuje, že se v průběhu 60. let minulého století krajina Karvinska velmi změnila, jelikož se těžilo v malé hloubce, což způsobovalo propady na povrchu a mizení budov, jako např. hornické kolonie, školy či kostely. Doplňuje, že některé oblasti se propadly až o 32 m. Kukutsch (2008) uvádí, že po roce 1990 se začala těžba utlumovat, kdy z Ostravy byl poslední vozík s uhlím vyvezen 30. června 1994.

5.3 Atraktivita spojené s hornictvím

5.3.1 Dolní oblast Vítkovic

Dle Matěje (2007) byly v dnešní Dolní oblasti Vítkovic původně zřízeny Vítkovické železárny, které měly sloužit k výrobě železa a následně dodávat kolejnice pro budování železnice do Polska. Uvádí, že v této oblasti byly železárny založeny z důvodu strategické pozice, kdy se v blízkosti nacházely zásoby uhlí, dále byla v blízkosti voda, kvůli které byl možný celoroční provoz a bylo snadné dostat se do železáren arcibiskupa ve Frýdlantu nad Ostravicí. Matěj (2007) dále zmiňuje, že provoz v této oblasti skončil před přelomem tisíciletí. Webové stránky Dolní oblasti Vítkovic (2023) uvádí, že poslední vozík s uhlím vyjel z dolu Hlubina v roce 1992, a o šest let později v roce 1998 zde také skončila produkce surového železa. Matěj (2007) konstatuje, že koksovna a vysoké pece Vítkovických železáren byly prohlášeny národní kulturní památkou 2002. Důvodem, proč byla tato oblast označena tímto titulem je dle Matěje (2007, str. 94): „*Výjimečná hodnota areálu spočívá jednak v soustředění technologie od těžby uhlí, přes koksování k výrobě železa na jednom místě, v kontinuitě výroby od 30. let 19. století*

do konce 20. století a konečně v nezaměnitelném panoramatu dolní oblasti, jež se stalo jedním ze symbolů města.“

Dle časové osy uvedené na webových stránkách Dolních oblasti Vítkovic (2023) bylo v roce 2007 založeno Sdružení Dolní oblast VÍTKOVICE..., jehož hlavní náplní byla proměna této oblasti. V roce 2011 se začalo s obnovením oblasti, kdy se postupně tvořil hotel VP1, multifunkční hala Gong či začaly se upravovat výrobní haly železáren na tzv. Velký svět techniky, který byl v roce 2014 otevřen. V roce 2015 uvádí, že byla otevřena věž dnešní Bolt Tower.

Webové stránky Dolních Vítkovic (2023) se prezentují jako světově ojedinělý areál, kde se v minulosti, od roku 1828 do roku 1998, těžilo uhlí a zároveň produkovalo železo. V současnosti se prezentují jako unikátní společenské centrum pro vzdělávání a kulturu s mezinárodním významem.

Dolní Vítkovice se dle jejich webových stránek (2023) skládají z několika budov a částí – Bolt Tower, Velký svět techniky, Malý svět techniky U6, Dětský svět, multifunkční hala a galerie Gong, Hornické muzeum Landek, Heligonka, HopJumo, lezecká stěna, Kreativní akademie, Národní zemědělské muzeum a dále z ubytovacích a stravovacích zařízení.

Dle webových stránek Dolních oblasti Vítkovic (2023) se u Bolt Tower jedná o přestavěnou původní vysokou pec, která je nyní využívána jako rozhledna, kavárna s multifunkčními prostory, kdy zároveň se svými 60 m jde o nejvyšší geografický bod ve městě.

Webové stránky Dolních oblasti Vítkovic (2023) prezentují Velký svět techniky jako populárně naučné centrum, které se skládá ze čtyř stálých expozic – Svět vědy a objevů (klade důraz na struktury světa kolem nás a technologie), Svět civilizace (je zaměřen na chování člověka k životnímu prostředí), Svět přírody (neboli naučit se chápat svět kolem sebe, včetně venkovní zahrady), Dětský svět (je světem dospělých převedený do dětského měřítko). Zmiňují, že se zde také nachází kinosál, divadlo vědy či dočasné expozice.

Naopak Malý svět techniky U6 je dle webových stránek Dolní oblasti Vítkovic (2023) zaměřen na historii technického pokroku, kdy ji mapují od průmyslové revoluce až do současnosti. CzechTourism (2023) uvádí, že expozice v muzeu je rozdělena do 8 částí, jednotlivé části jsou pojmenovány po knihách Julese Verna.

Dodávají, že tento objekt je od 23. října 2022 uzavřen a probíhá zde rekonstrukce, znovu by měl být otevřen v květnu 2023.

CzechTourism (2023) uvádí, že bývalý plynojem Vítkovických železáren, byl mezi lety 2011 a 2012 přebudován na multifunkční centrum, které slouží jako místo pro vzdělávání, výstavy, kongresy nebo také koncerty či festivaly, dokáže pojmout až 1 500 návštěvníků.

Obrázek 5. Mapa Dolní oblasti Vítkovic (dolnivitkovice.cz, 2023)

5.3.2 Lanek park

Zdařilová (2007) uvádí, že důl Anselm, který se nachází v Petřkovicích v ulici Pod Lanekem, byl založen v roce 1835. Dodává, že během a zejména po 2. světové válce byl důl několikrát přejmenován, kdy např. mezi lety 1951-1991 se jmenoval Eduard Urx I., poté mu bylo v roce 1991 opět vráceno jméno Anselm a ve stejném roce byla na tomto dole i ukončena těžba. Matěj (2007) konstatuje, že nejstarší budovy, které se v areálu nachází, pocházejí z přelomu 19. a 20. století. Dle Národního památkového ústavu (2015) bylo zdejší Hornické muzeum Ostrava založeno v roce 1987 a o pět let později bylo otevřeno pro veřejnost. Dodávají, že hlavní objekty dolu (jako např. strojovna těžního

stroje, kotelna, cechovna s koupelnami atd.) byly postaveny v jednotném architektonickém stylu z červeného zdiva. Národní památkový ústav (2015) vyhlásil tuto lokalitu v září 1988 za kulturní památku.

Webový portál Landekpark (2023) uvádí, že celý areál včetně přilehlého vrchu Landek, který je národní kulturní památkou tvoří z této oblasti Petřkovic jedinečnou a přitažlivou lokalitu. Součástí areálu je také kemp (včetně kuchyňky, sociálního zařízení), pro 400 vlastních stanů, v případě konání např. Colours of Ostrava je zde možné umístit až 1 500 stanů, stravovací zařízení, vila Liběna (možnost ubytování v jednom z 11 apartmánů až pro 6 osob), tábor se stany s palandami, tenisové/nohejbalové kurty, dětské pískoviště či minizoo.

Obrázek 6. Mapa areálu Landekpark (dolnivitkocie.cz, 2023)

5.3.3 Hornické muzeum Landek

Vokřínek (1996) konstatuje, že snahy o vytvoření hornického muzea v Ostravě trvaly dlouhou dobu, ovšem ve většině případů zkrachovaly na nezodpovědném přístupu a na nezájmu veřejnosti uchovat památku na hornickou činnost.

Dle Voříňka (1996) bylo v Moravské Ostravě pracovníky Revírního báňského úřadu roku 1905 zřízeno hornické muzeum, které bylo zpočátku úspěšné a rozšiřovalo se díky sbírkám Ředitelské konference Ostravsko-karvinských kamenouhelných dolů. Uvádí, že tato sbírka byla dostatečně velká, aby bylo možné vybudovat samostatné muzeum,

ale kvůli nedostatku peněz a žádným vhodným prostorám, bylo tehdejší muzeum zrušeno a vystavované předměty byly uloženy do sklepa Ostravského muzea. Doplňuje, že pouze pár předmětů je možné i dnes vidět v muzeu, zbytek se bohužel nezachoval. Vokřínek (1996) konstatuje, že když na některých dolech skončila těžba, tedy opuštěné prostory byly pro přestavbu na muzeum vhodné, nestalo se tak z důvodu nekončících jednání. Vokřínek (1996) se likvidace parních těžních strojů na dolu Eduard Urx I stala jakýmsi zlomem pro ochránce historické hornické techniky, kteří se rozhodli založit odbornou skupinu pro hornickou historii, která podala návrh na zachování tohoto areálu pro účely hornického muzea. Dále uvádí, že 2. září 1978 byla podepsána dohoda mezi vedením revíru a městem Ostravou a vznikla společná komise, která se zabývala přípravou vybudování muzea. Vokřínek (1996) uvádí, že dnešní exponáty byly od roku 1988 svázeny a sbírány z celého Ostravsko-karvinského revíru. Dodává, že v této době vládla na Ostravsku nepříznivá ekonomická situace související s uzavíráním dolů, což mělo za následek likvidaci některých objektů. Právě díky tomu, že důl Anselm s přílehlými objekty byl zapsán na seznamu kulturních památek, podařilo se využít schválené peníze určené pro likvidaci nakonec na opravu těchto památek. Vokřínek (1996) uvádí, že první zrekonstruovaný objekt byla v roce 1991 budova bývalého ředitelství, ve které je umístěna expozice o historii ostravsko-karvinského hornictví. Vokřínek (1996) se také zmiňuje o kapli sv. Barbory, která byla umístěna na ulici Českobratrské v Moravské Ostravě a měla být zbourána, ale díky zásahu Klubu přátel Hornického muzea v Ostravě byla kaple přesunuta do areálu dolu Anselm a zrekonstruována. Dodává, že uvnitř kaple se nachází oltář s dřevěnou sochou sv. Barbory a s reliéfem dolu Anselm. Zmiňuje, že kaple byla vysvěcena na svátek svate Barbory, patronky horníků, a zároveň 4. prosinec 1993 se stal dnem otevření Hornického muzea.

Webová stránka Dolní oblasti Vítkovic (2023) konstatují, že v Hornickém muzeu Landek se nachází *„světově unikátní rozmístění expozic a exponátů, Zachycuje průběh lidských aktivit od doby kamenné, přes typickou průmyslovou architekturu, až po důlní techniku charakteristickou pro 20. století.“* Muzeum nabízí možnost dvou komentovaných prohlídkových okruhů.

Prvním okruhem je tzv. Velký okruh, který se skládá z návštěvy expozice báňského záchranářství, tak také podzemní expozice (fárání do dolu). Druhým okruhem

je komentovaná prohlídka báňského záchranářství. Během sezóny je také v provozu důlní vláček.

Dle webových stránek Dolních oblastí Vítkovic (2023) je expozice báňského záchranářství jedinečnou expozicí, která se řadí mezi největší na světě, jelikož jsou zde umístěny např. dýchací přístroje z roku 1884 nebo souprava pro potápěče z roku 1920. Dodávají, že celá expozice zachycuje vývoj záchranářství od roku 1883 do současnosti. Druhou expozicí je tzv. fárání do dolu, kterou webové stránky Dolní oblasti Vítkovic (2023) popisují jako sfárání do dolu v hloubce devíti metrů, kde je expozice předvedena na 250 m originálních štol. Uvádí, že je zde zachycena těžba uhlí mezi lety 1782 až 1990, kdy je možné ve štole také vidět životní figuríny horníků při práci, figurínu důlního koně či vidět, jak fungovaly některé důlní stroje.

Dle webových stránek Dolních oblastí Vítkovic (2023) je hornické muzeum Landek v provozu celoročně. Je pouze upravena otevírací doba v mimosezóně a sezóně hlavní. Během mimosezóny, tedy v době mezi 1. zářím a 31. březnem, je muzeum otevřeno od úterý do neděle mezi 10 hodinou a 18 hodinou. V době hlavní sezóny čili od 1. dubna do 31. srpna je muzeum otevřeno každý den, a to od 9 hodin do 18 hodin.

5.3.4 Slezskoostravský hrad

Dle Stehlíkové (2004, str. 18) je zřícenina nynějšího Slezskoostravského hradu „*nejstarší dochovanou světskou stavební památkou města Ostravy.*“ Uvádí, že hrad patřil těšínskému knížectví a byl založen ve 13. století z důvodu ochrany zemské stezky vedoucí z Saska do Těšína a dále do Uher, a také chránil hranice s polským státem při řece Ostravice. Konstatuje, že poprvé byl tento hrad písemně zmíněn 2. srpna 1297, kdy se na hradě vyjednávalo o pohraničních sporech. Společnost Černá louka, s. r. o. (2023) potvrzuje, že právě tehdy byla na hradě uzavřena dohoda o polsko-moravské hranici, na základě, které byly postaveny hraničníky, které určovaly hranici. Stehlíková (2004) dodává, že těšínské knížectví ztratilo o tento hrad zájem a roku 1380 jej získal Arnošt z Tvorkova, který si postupně připojoval (či jeho následníci) i přilehlé oblasti, čímž se začalo tvořit slezskoostravské panství. Dále konstatuje, že během následujících let hrad několikrát změnil majitele, a na počátku 16. století byl majitelem Jan Sedlnický z Choltic, který nechal hrad přestavět na renesanční zámek. Dodává, že až do třicetileté války se zde pořádaly schůze šlechticů, přespala zde i habsburská princezna.

Stehlíková (2004) uvádí, že byl zámek velmi zpusťošen právě po třicetileté válce a po obsazování zámku Italy, Dány a především Švédy. Na počátku 18. století jej dle Stehlíkové (2004) koupil rakouský hrabě Wilzcek, jehož činnost byla důležitá pro hornictví v oblasti (viz kapitola 5.2 Historie těžby v Moravskoslezském kraji). Poukazuje ale na fakt, že právě zaměření na hornictví odváděla pozornost hraběte o péči o zámek a také na fakt, že v 70. letech 19. století byl vydán souhlas se zahájením těžby uhlí v nalezištích právě pod zámek. Uvádí také, že ještě před vydáním souhlasu vypadal zámek více jako zřícenina, která se skládala z několika spíše obytných budov. Následně zde roku 1872 propukl požár, teprve po něm se začal zámek opravovat a dle Stehlíkové (2004) bylo zjištěno, že se budovy propadly kvůli poddolování o 8 až 11 m. Naopak společnost Černá louka, s. r. o. (2023) uvádí, že na dvoře došlo k požáru již v roce 1840. Dodávají, že o sto let později (1940) postihla hrad povodeň a bombardování Ostravy na konci 2. světové války. Uvádí také, že v roce 1945 přešel hrad do vlastnictví státu a pokračovala zde těžba až do začátku 60. let minulého století, díky čemuž klesl hrad až o 16 m. Stehlíková (2004, str. 30) zmiňuje, že *„do dnešní doby se nám dochovala pouze zřícenina části hradního paláce, malá část hradebního opevnění a vstupní renesanční brána s věží... ze zámku se nedochovala žádná stavba.“* Společnost Černá louka, s. r. o. (2023) uvádí, že roku 1998 byla pověřena starostí o tento objekt, který po neodkladných rekonstrukcích otevřela roku 2004 veřejnosti. V dnešní době je hrad významný pro konání různých společenských akcí jako jsou např. Letní shakespearovské slavnosti. Dle Národní informačního a poradenského střediska pro kulturu (2022) činila návštěvnost této památky v roce 2021 35 517 návštěvníků, čímž se zařadila na 62. místo v žebříčku návštěvnosti památek v České republice.

5.3.5 Kostel sv. Petra z Alkantary

CzechTourism (2022) uvádí, že Šikmý kostel neboli svým pravým názvem kostel sv. Petra z Alkantary se nachází ve městě Karviná. Webové stránky Karviné (2016) popisují tento kostel jako „českou Pisu.“ Dle CzechTourism (2022) bylo pro tzv. starou Karvinou záhubou hornictví, jelikož právě kvůli poddolování celá zmizela. Za dnešní Karvinou považují seskupení okolních obcí po 2. světové válce. Vystrčil (2021) zmiňuje,

že stará Karvinná¹ byla kompletně zničena, včetně dvou zámků, školy a pivovaru a stát zůstal pouze kostel. CzechTourism (2022) uvádí také, že původně byl tento kostel postaven na kopci, bohužel vliv poddolování se, ale propadl až téměř o 40 m. Dle webových stránek Karviné (2016) poklesl kostel o 37 m a naklonil se na jih. Vystrčil (2021) uvádí, že se naklonil konkrétně o 6,8 stupně, což je více než má šikmá věž v Pise. Naopak webová stránka CzechTourism (2022) dokonce zmiňuje, že měl být kompletně zničen. Dle webových stránek Karviné (2016) byl ale kostel opraven a v současnosti je možné jej navštívit.

Webové stránky města Karviná (2016) konstatují, že zde byl kostel postaven roku 1736 v období baroka, místo dřevěného kostela, a vysvěcen byl až v roce 1759. Dodávají, že zde bylo od počátku těžby (1854) zbudováno 27 slojí v celkové délce necelých 47 m. V posledních několika letech se tento kostel stal navštěvovanějším, a to z důvodu vydání trilogie Šikmý kostel od Karin Lednické. Vystrčil (2021) o této trilogii uvádí, že jde o zpracovanou kroniku staré Karvinné.

V současnosti je kostel stále využíván pro bohoslužby. Dle webové stránky Farnost Karviná (2023) se zde konají mše každou neděli v 10.30 hodin, a to střídavě v polském a českém jazyce.

5.4 Vlastní výzkum

5.4.1 Dotazníkové šetření – kvantitativní výzkum

V rámci kvantitativního výzkumu byl vytvořen dotazník. Dotazník měl podobu online a byl vytvořen v aplikaci Google Forms. Dotazník byl distribuován přes sociální sítě. Jedná se o sdílení dotazníku na sociálních sítích autora, poté pomocí zájmových skupin na Facebook.

Dotazník byl složen ze zjišťovacích otázek, dále otázek týkajících se atraktivit v Moravskoslezském kraji a památek montánního turismu. Dle typu otázky byly umožněny otevřené či uzavřené odpovědi, případně také možnost výběru z několika odpovědí.

¹ Vystrčil (2021) uvádí, že v minulosti se psal název se dvěma n

Dotazník se skládal celkem z 16 otázek. Jejich znění a pořadí je následující:

- Navštívili jste někdy Moravskoslezský kraj?
- Pokud jste v předchozí otázce zaškrtnuli ano, co jste v Moravskoslezském kraji navštívili?
- Co Vás lákalo/láká k návštěvě Moravskoslezského kraje?
- Na jakých portálech hledáte informace týkající se možnosti výletů v rámci Moravskoslezského kraje?
- Vyberte místo v Moravskoslezském kraji, které byste nejraději navštívili.
- Zajímalo by Vás dozvědět se informace týkající se hornictví (např. jak se těží/těžilo, historie těžby, nástroje k těžbě atd.)
- Navštívili byste za tímto účelem Hornické muzeum Landek?
- Pokud jste odpověděli ano, byla by návštěva tohoto muzeu hlavní cíl Vaší cesty? Nebo byste tuto cestu spojili i s návštěvou jiné památky v Moravskoslezském kraji?
- Pokud jste odpověděli ne, z jakého důvodu Vás neláká návštěva muzea?
- Navštívili jste již v minulosti jinou hornickou památku či krajinu?
- Pokud jste na předchozí otázku odpověděli ano, o jakou památku či krajinu se jednalo?
- Věděli jste, že Slezskoostravský hrad či tzv. Šikmý kostel se řadí mezi památky montánního cestovního ruchu? (Je to z důvodu toho, že v minulosti byly tyto oblasti poddolovány a propadly se až o několik metrů)
- V jakém kraji České republiky žijete?
- S kým nejčastěji cestujete v rámci České republiky?
- Kolik je Vám let?
- Pohlaví

Výsledky tohoto dotazníku jsou rozebrány v kapitole 5.4.3 Výsledky výzkumu.

5.4.2 Řízené rozhovory – Kvalitativní výzkum

V rámci kvalitativního výzkumu byly vedeny řízené rozhovory se zaměstnanci Hornického muzea Landek. Rozhovory byly vedeny s pěti zaměstnanci, kteří v rámci muzea pracují na různých pozicích. Rozhovory byly vedeny dvěma způsoby, konkrétně dva z nich proběhly telefonicky a tři proběhly osobním setkáním.

Telefonické rozhovory proběhly s pracovníkem na pozici administrativy a s ředitelem Hornického muzea Landek Ing. Jánem Hlobilem. Následující osoby byly vybrány z důvodu toho, že jsou nejkompentnější k zodpovězení otázek týkajících se návštěvnosti muzea. Během těchto rozhovorů byly kladeny následující otázky:

- Jak dlouho zde pracujete a na jaké pozici?
- Jaká byla podle Vás letní sezóna 2022 v porovnání s předchozími roky?
- Dostali jste se po covidové pauze na stejné čísla návštěvnosti jako před ní?
- Jaké pociťujete rozdíly v hlavní a mimo sezóně, co se týče návštěvnosti?
- Zaznamenali jste zvýšený zájem i turistů ze zahraničí?
- Máte pocit, že díky zapsání Krušných Hor jako hornické krajiny na seznam přírodního bohatství UNESCO se zvýšil zájem i o zdejší hornickou krajinu?
- Změnili jste v posledních letech způsob propagace hornického muzea? Nové spoty, reklamy, zaměření na určitý sektor, zaměření na určitý typ propagace (sociální sítě, televize, portály)?
- Spolupracujete i s jinými atraktivitami v kraji?

Při osobních rozhovorech byli dotazováni dva průvodci daného muzea a pokladní.

Tyto osoby byly vybrány z důvodu toho, že jsou s návštěvníky muzea v nejčastějším kontaktu. Během těchto rozhovorů byly kladeny následující otázky:

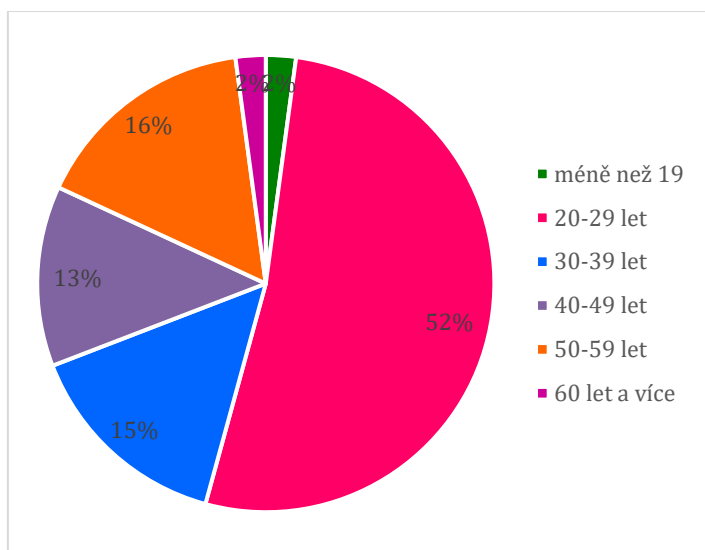
- Jak dlouho zde pracujete a na jaké pozici?
- Jaká byla podle Vás letní sezóna 2022 v porovnání s předchozími roky?
- Dostali jste se po covidové pauze na stejné čísla návštěvnosti jako před ní?
- Jaké pociťujete rozdíly v hlavní a mimo sezóně, co se týče návštěvnosti?
- Zaznamenali jste zvýšený zájem i turistů ze zahraničí?
- Máte pocit, že díky zapsání Krušných Hor jako hornické krajiny na seznam přírodního bohatství UNESCO se zvýšil zájem i o zdejší hornickou krajinu?

- Změnili jste v posledních letech způsob propagace hornického muzea? Nové spoty, reklamy, zaměření na určitý sektor, zaměření na určitý typ propagace (sociální sítě, televize, portály)?
- Spolupracujete i s jinými atraktivitami v kraji?
- Máte od návštěvníků zpětnou vazbu na toto muzeum?
- Kolik průvodců, zde v muzeu pracuje?

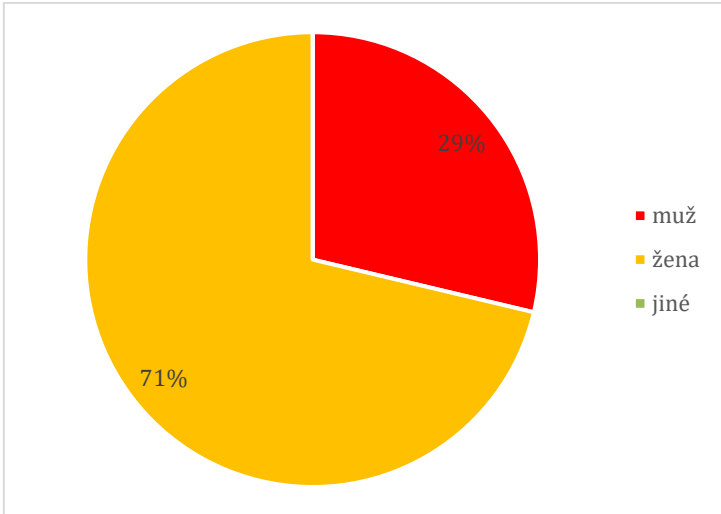
Výsledky těchto rozhovorů jsou rozebrány v kapitole 5.4.3 Výsledky výzkumu. Samotné prepisy těchto rozhovorů jsou přiloženy jako Příloha č. 3.

5.4.3 Výsledky výzkumu

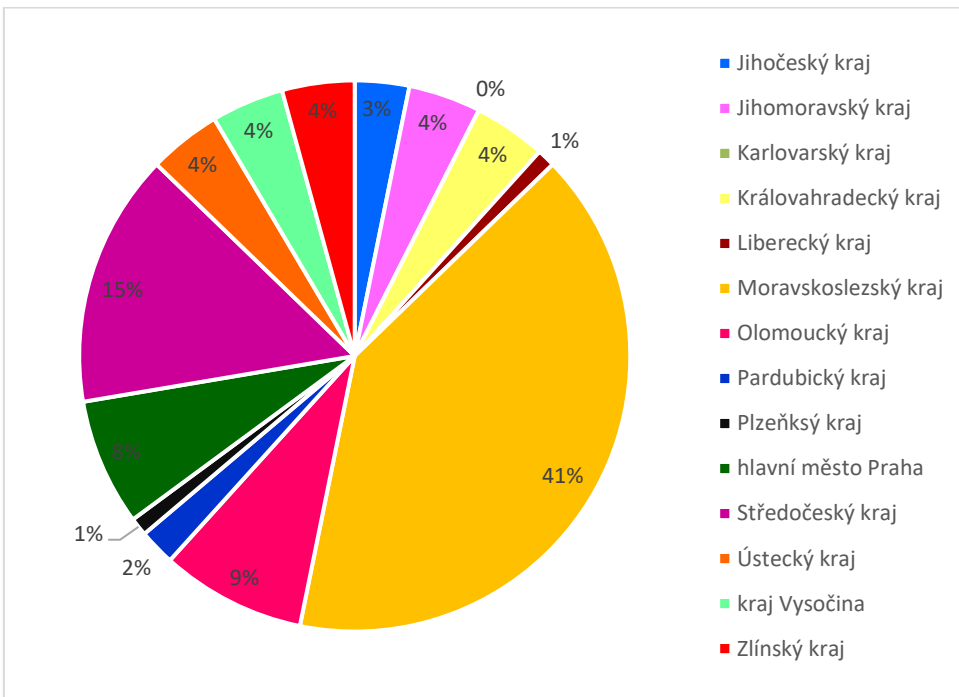
Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 94 osob z různých částí České republiky. Největší část respondentů pocházela z Moravskoslezského kraje (40 %), následoval kraj Středočeský (15 %), kraj Olomoucký (9 %) následovaný hlavním městem Prahou (7 %), zbylé kraje se pohybovaly pod 5 %. Co se týče věkového složení respondentů, nejčastěji se pohybovalo mezi 20-29 lety (52 %), následované ostatními věkovými kategoriemi, které byly téměř na stejné úrovni. S výjimkou osob pod 19 let a osob starší 60 let, kdy z každé kategorie odpověděli pouze dva respondenti. U složení genderového ve větší míře odpovídaly především ženy (71 %). Tito respondenti nejčastěji v rámci České republiky cestují s partnerem či partnerkou v 39 % případů, poté následuje cestování s rodinou či s přáteli, shodně 27 %. Vůbec nejméně často cestují respondenti sami.

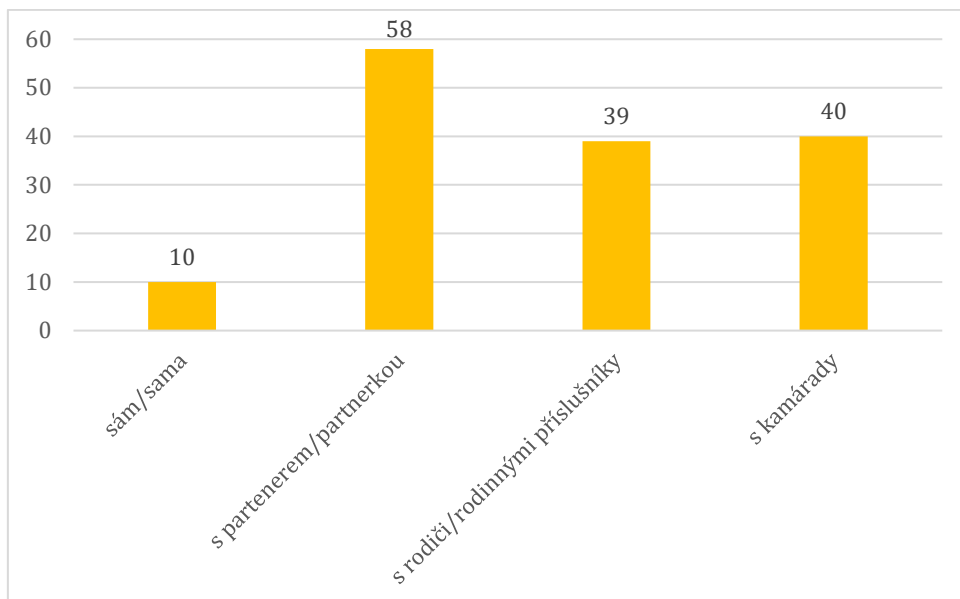
Graf 1. Věk respondentů (vlastní zpracování)

Graf 2. Pohlaví respondentů (vlastní zpracování)

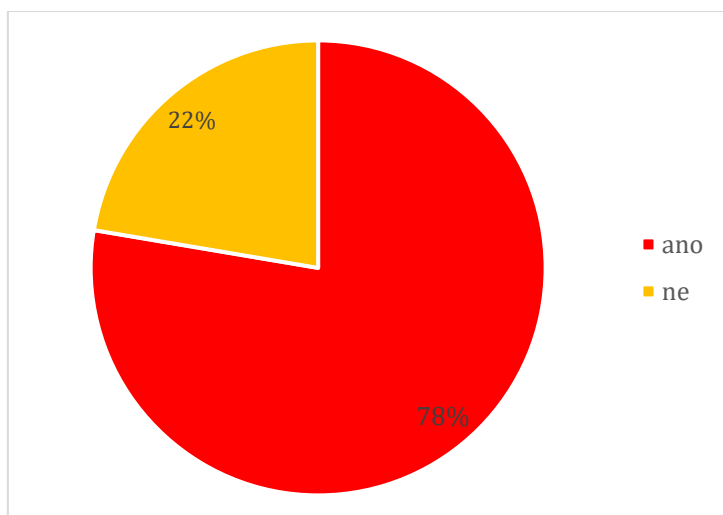

Graf 3. Z jakého kraje pochází respondetři (vlastní zpracování)

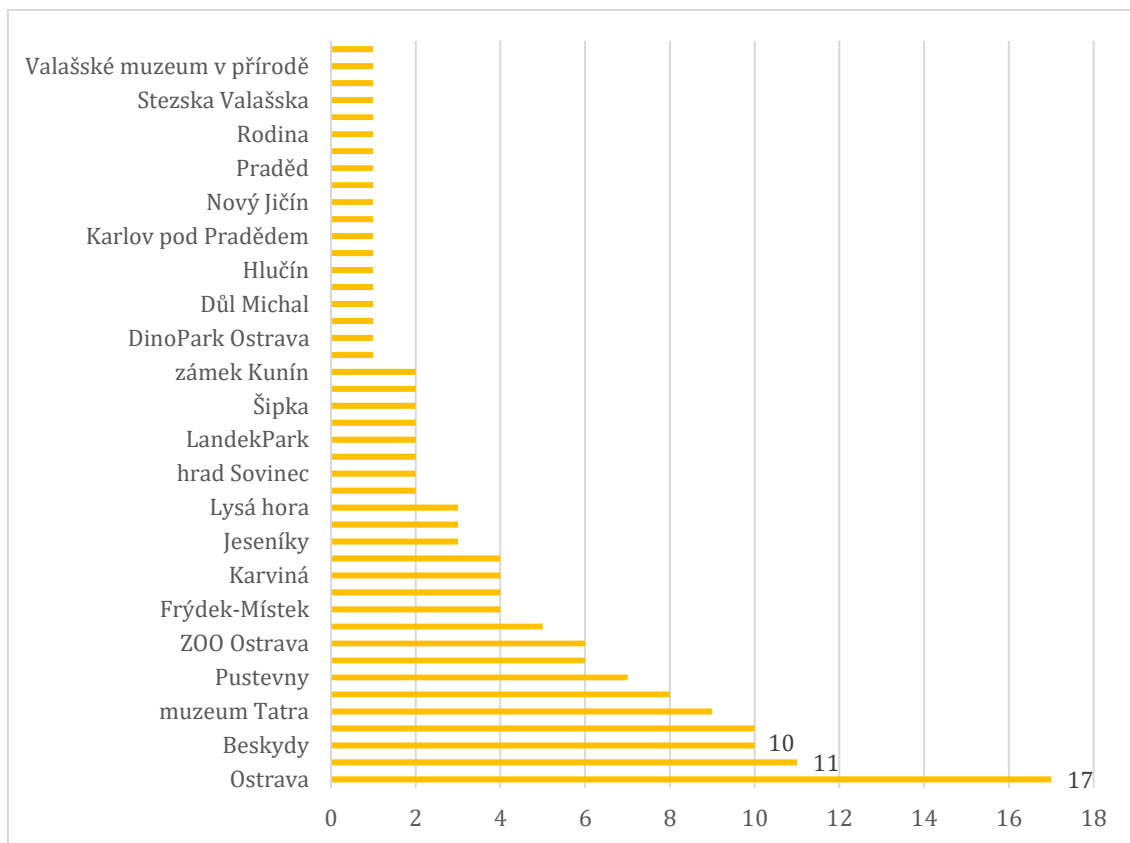

Graf 4. Spolu cestování respondentů (vlastní zpracování)

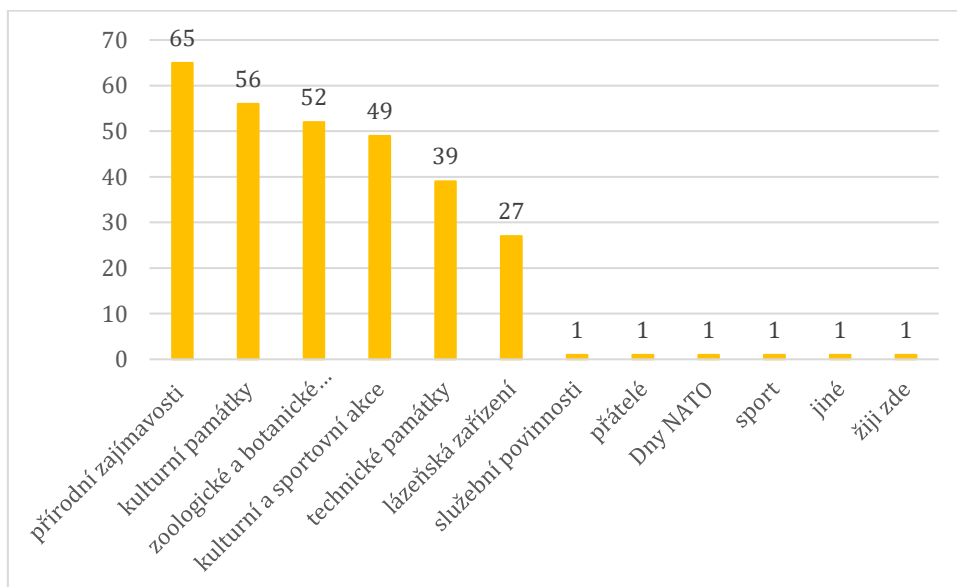
Z dotazníkového šetření vyplývá, že většina respondentů (78 %) již v minulosti navštívila Moravskoslezský kraj, kde nejčastěji navštívili přírodní zajímavosti, kulturní památky a zoologické/botanické zahrady či parky. Toto zjištění podporují odpovědi respondentů na následující otázku, kdy byla v největší míře zastoupena návštěva krajského města Ostrava, po které následovala návštěva Beskyd či hradu Hukvaldy. Ve stejné míře byla také zastoupena možnost, že respondenti v Moravskoslezském kraji žijí, tedy za tu dobu navštívili několik rozdílných památek.

Graf 5. Návštěvnost Moravskoslezského kraje (vlastní zpracování)

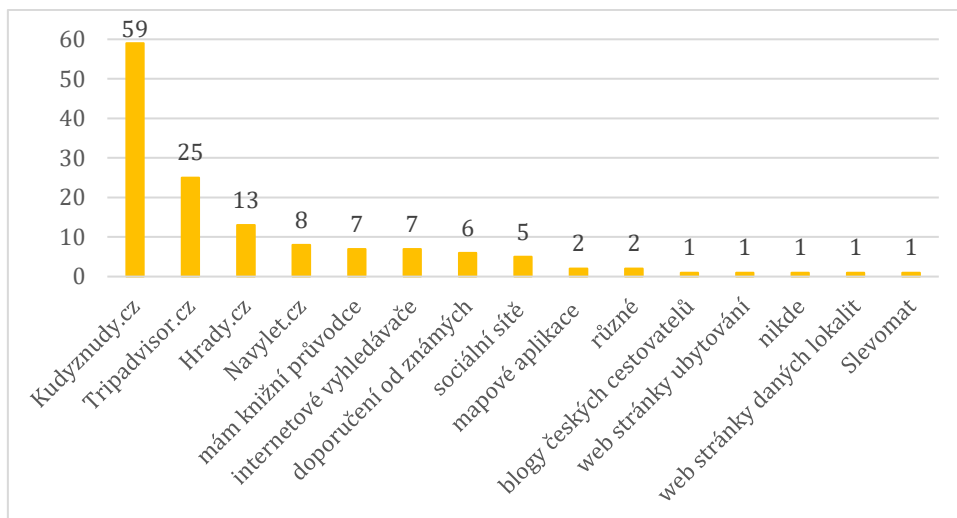

Graf 6. Co respondenti v Moravskoslezském kraji navštívili (vlastní zpracování)

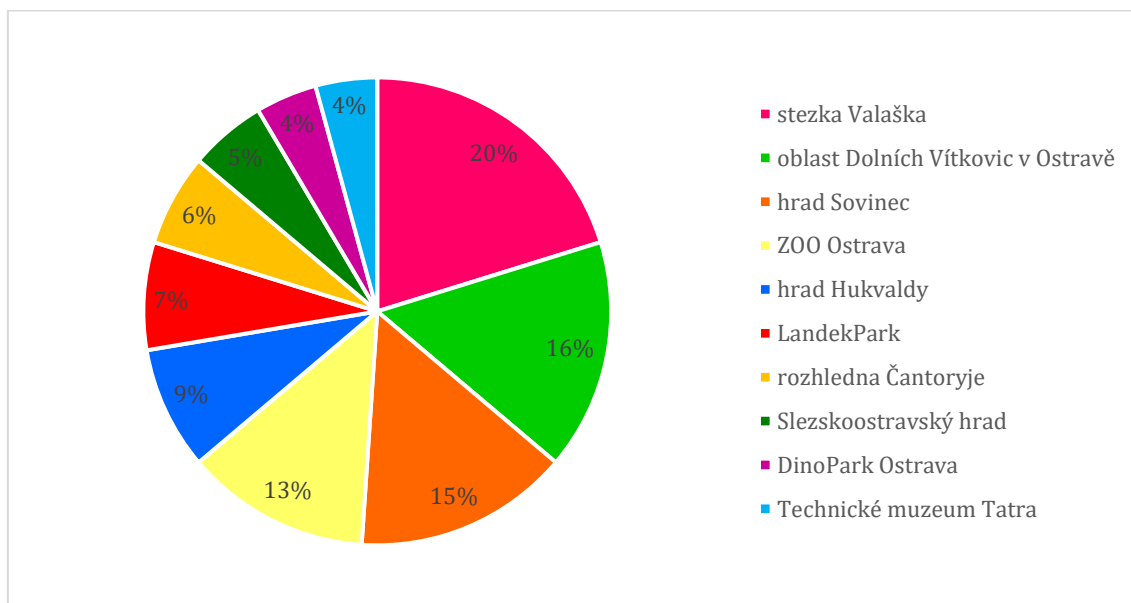
Graf 7. Oblíbenost jednotlivých typů památek v Moravskoslezském kraji (vlastní zpracování)

Respondenti, ať již tento kraj navštívili či nikoli, nejčastěji hledali informace na portálu Kudy z nudy, vedeném organizací Czech Tourismus. Na druhém místě se objevila webová stránka Tripadvisor následovanou stránkou Hrady.cz. Kromě těchto možností, hledají návštěvníci informace i na sociálních sítích, v knižních průvodcích či na doporučení od známých a rodiny.

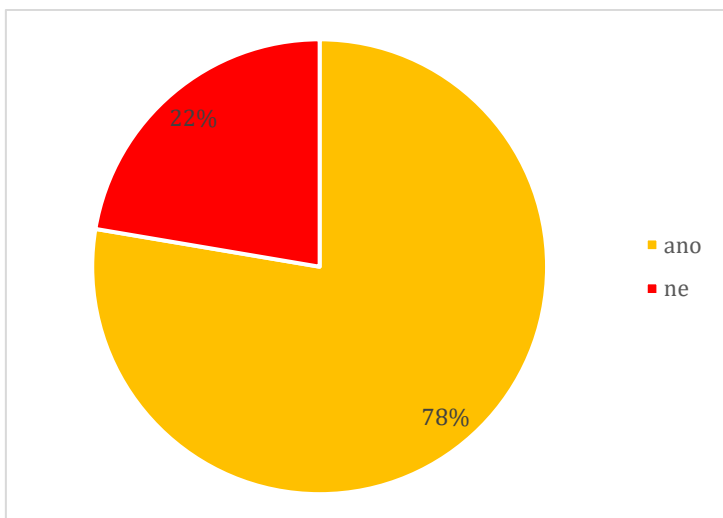
Graf 8. Portály s informacemi o výletech v Moravskoslezském kraji (vlastní zpracování)

Za největší lákadlo kraje označili respondenti stezku Valaška, která se nachází na Pustevnách. Jako další atraktivita byla zvolena Dolní oblast Vítkovic, a s menším odstupem také hrad Sovinec. Toto zjištění potvrzuje také předchozí otázku, co návštěvníci v Moravskoslezském kraji již navštívili.

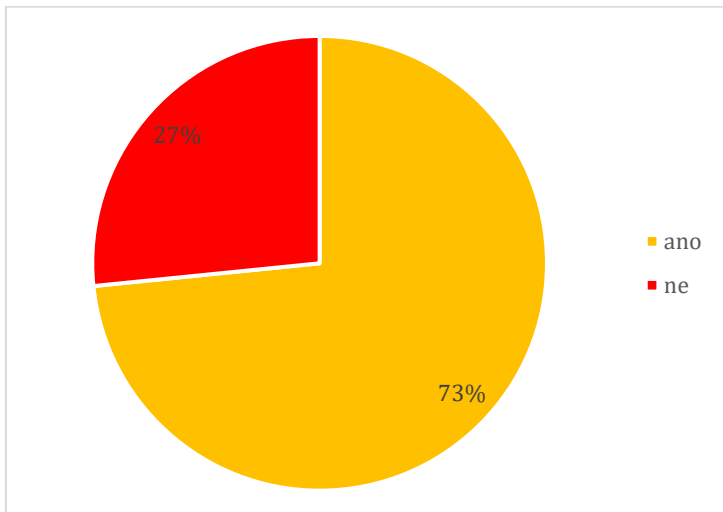

Graf 9. Největší lákadla Moravskoslezského kraje (vlastní zpracování)

Dále byly již otázky zaměřeny na montánní cestovní ruch. Respondenti byli dotazováni, jestli mají zájem dozvědět se více informací o hornictví. Na tuto otázku odpovědělo 78 % respondentů kladně. Bylo tedy navázáno otázkou, zda by měli zájem právě z tohoto důvodu navštívit Hornické muzeum Landek, kde byla odpověď „ano“ u 73 % dotazovaných.

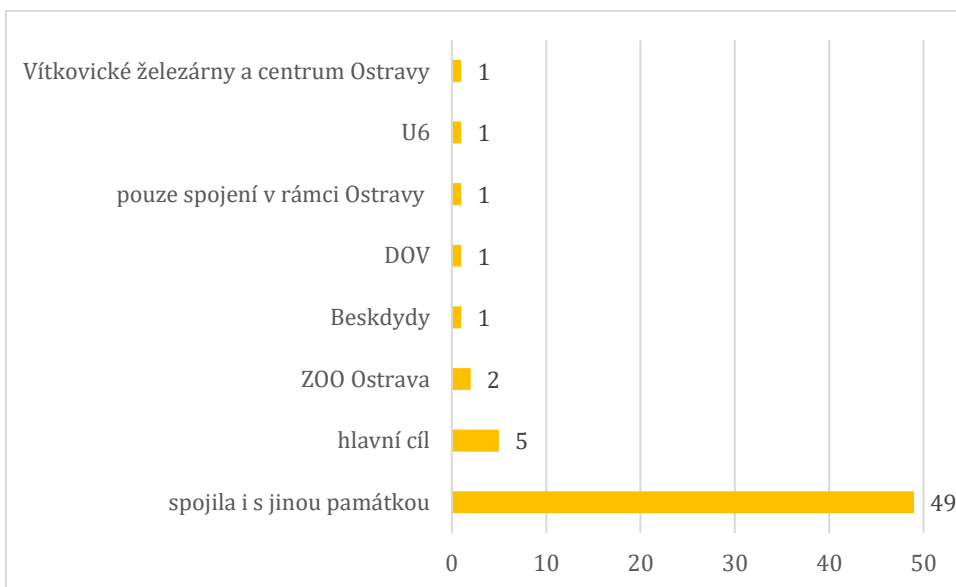
Graf 10. Zájem o hornictví (vlastní zpracování)

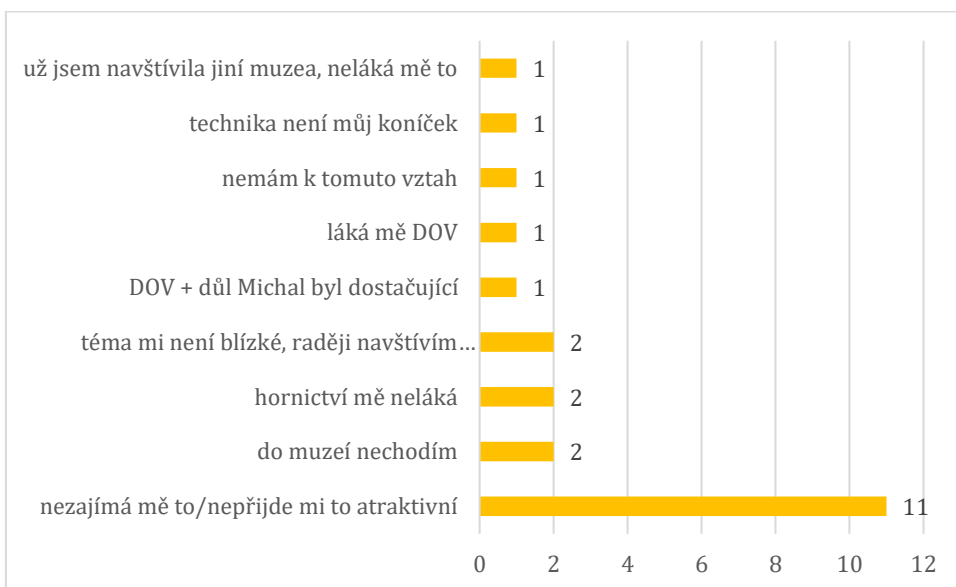
Graf 11. Hornické muzeum Landek jako instituce s informacemi o hornictví (vlastní zpracování)

V návaznosti bylo zjištěno, že respondenti, kteří by se vypravili do Hornického muzea Landek, by tuto návštěvu spojili také s jinou atraktivitou v kraji čili by návštěva nebyla jejich hlavním cílem, celkem to bylo v 95 % případů. Jako jinou atraktivitu v kraji uváděli např. Dolní Oblast Vítkovic, návštěvu Beskyd či ZOO v Ostravě. Tento jev by měl také

vliv na cestovní ruch v kraji a zvyšoval by příjmy podnikatelů. Menšina, která by se do muzea nevypravila, uváděla nejčastěji jako důvod nezájem o hornictví, o techniku a celkovou neatraktivitu tohoto odvětví. Jiní jako důvod uvedli, že již navštívili jiná muzea či jiné oblasti montánního turismu a bylo to pro ně dostačující.

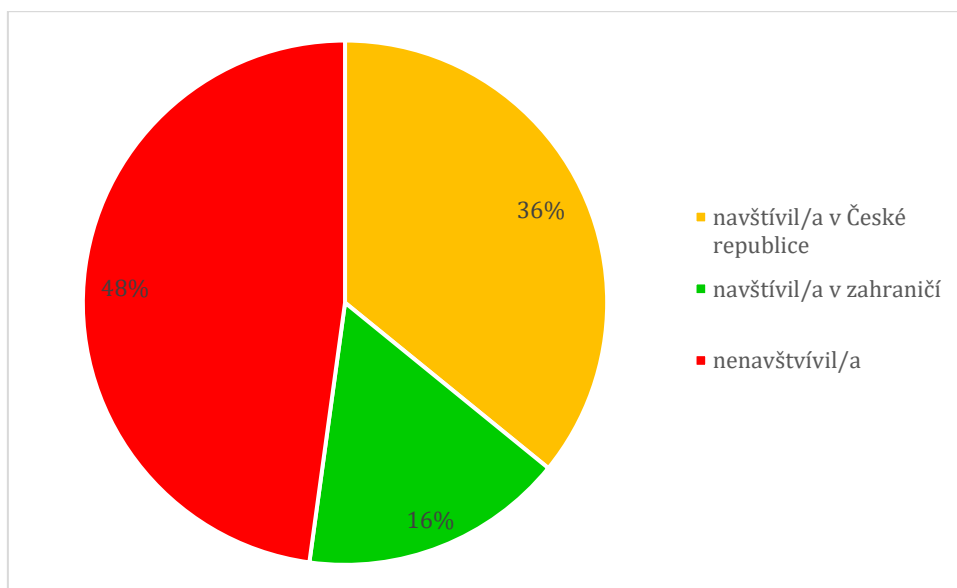

Graf 12. Návštěva muzea jako hlavní či vedlejší cíl cesty (vlastní zpracování)

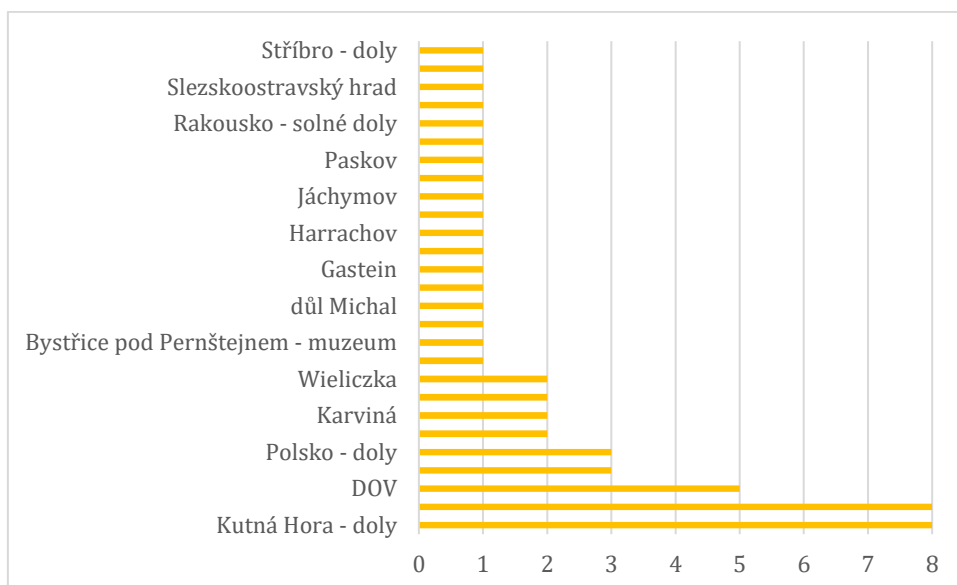

Graf 13. Důvody nezájmu návštěvy Hornického muzea Landek (vlastní zpracování)

Nepatrná většina, konkrétně 52 %, již v minulosti navštívili nějakou památku montánního cestovního ruchu buď v České republice či v zahraničí. Z montánních lokalit v České republice byla nejčastěji zmiňována Příbram, Kutná Hora, Dolní oblast Vítkovic či hornická oblast v Krušnohoří. Ze zahraničních lokalit byly zmíněny doly v Polsku (např. Wieliczka), solné doly v Berchtesgadern v Německu či také Bánská Bystrica na Slovensku.

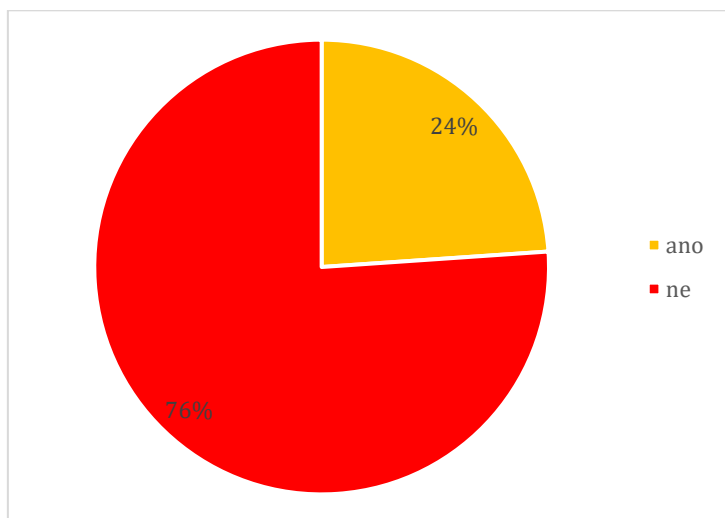

Graf 14. Návštěvnost montánních památek (vlastní zpracování)

Graf 15. Příklady navštívených montánních památek (vlastní zpracování)

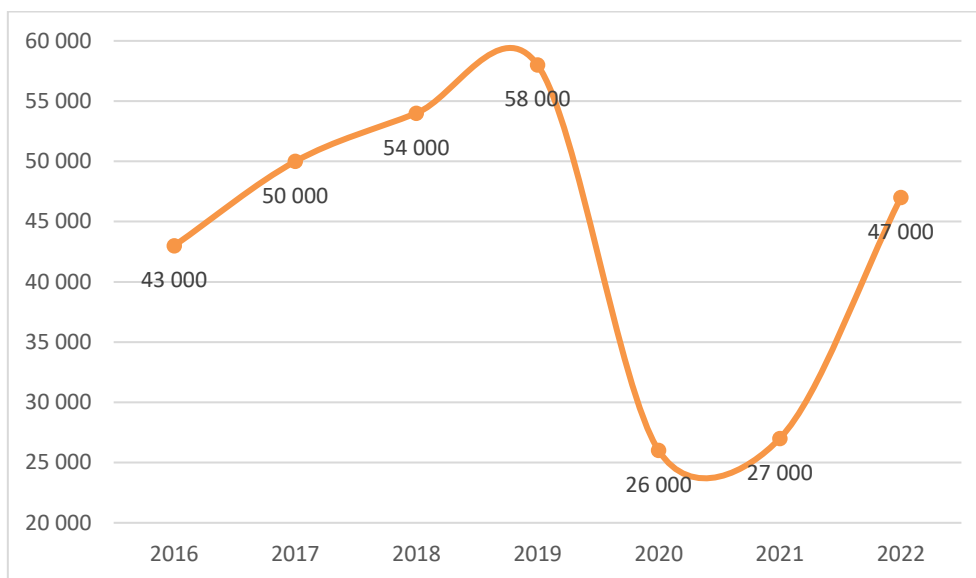
Na otázku, zda respondenti věděli, že Slezskoostravský hrad či tzv. Šikmý kostel v Karviné patří mezi památky montánního turismu, odpověděli v 76 % záporně.

Graf 16. Znalost netypických památek montánního cestovního ruchu (vlastní zpracování)

V návaznosti na výsledky dotazníku byly vedeny řízené rozhovory se zaměstnanci muzea Landek. Všichni dotazovaní se shodli, že hlavní sezóna v roce 2022 byla velmi úspěšná. Během celého loňského roku bylo do Hornického muzea Landek prodáno 47 000 vstupenek, které se skládaly z návštěvy dvou různých expozic či projížďky důlním vláčkem, kde se prodalo necelých 8 000 vstupenek. Tato návštěvnost byla podobná návštěvnosti v roce 2017, kdy činila 50 000 platících návštěvníků. Ředitel Hornického muzea Landek také dodává konkrétní čísla návštěvnosti za posledních 7 let provozu (viz Graf 17). „V roce 2016 činila návštěvnost 43 tisíc platících návštěvníků, za rok 2017 to bylo již zmíněných 50 tisíc platících návštěvníků, v roce 2018 se návštěvnost dostala ještě výše, konkrétně na 54 tisíc platících návštěvníků, následující rok 2019 se ještě zvýšila na 58 tisíc platících návštěvníků. Poté následovaly roky pandemie Covid-19, kdy bylo muzeum nuceno z důvodu nařízení vlády ČR provoz zcela uzavřít či byl jeho provoz výrazně omezen. Jednalo se např. o omezený počet lidí v jedné skupině na 10 osob a povinnost nosit roušky. V roce 2020 zavítalo do muzea 26 tisíc platících návštěvníků, následující rok to bylo o pouhý jeden tisíc více, tedy 27 tisíc platících návštěvníků. Za rok 2022 to bylo tedy již zmiňovaných 47 tisíc platících návštěvníků.“ Další dotazovaný uvádí, že za den během hlavní sezóny přišlo do muzea 300 až 400 návštěvníků. Během jednoho dne byli schopni obstarat až 300 osob, kdy do důlní

expoze mohou v jeden čas až dvě skupiny po 20 lidech s průvodcem, a do expoze báňského záchranářství až 40 osob s průvodcem.

Graf 17. Návštěvnost hornického muzea Landek mezi lety 2016-2022 (vlastní zpracování)

V návaznosti na návštěvnost byla položena otázka týkající se provozu během pandemie. Jeden z dotazovaných zmiňuje projekt města Ostravy, který probíhal v Moravskoslezském kraji během září a října roku 2020. Jednalo se o projekt s názvem Volné vstupy, kdy měli všichni návštěvníci, kteří přišli vstup do muzea zdarma. Webová stránka Vstupy zdarma (2020) uvádí, že byl tento projekt zřízen z důvodu oživení cestovního ruchu v kraji a platil na různé památky v kraji, které byly do tohoto projektu zapojeny. Dotazovaný dodává, že po spuštění tohoto projektu byl o návštěvu muzea obrovský zájem. Další z dotazovaných uvádí, že ještě na začátku loňského roku 2022 byla v platnosti určitá vládní opatření ve shromažďování osob a také pro nošení ochranných pomůcek. Z tohoto důvodu byla také upravena provozní doba muzea. V této době bylo muzeum navštěvováno především školními skupinami. Ředitel muzea Ján Hlobil opět potvrdil tato tvrzení čísla návštěvnosti. V lednu 2022 navštívilo muzeum 400 platících návštěvníků, v únoru toto číslo pokleslo na pouhých 100 platících návštěvníků, naopak v březnu a částečném uvolňování protipandemických opatření se návštěvnost zvýšila na 1 400 platících návštěvníků. Návštěvnost během letních měsíců (červenec, srpen) se pohybovala kolem 10 tisíc platících návštěvníků v jednom měsíci.

S příchodem podzimu, byl ale opět zaznamenán pokles na 3 tisíce platících návštěvníků. Muzeum již má také k dispozici čísla návštěvnosti za leden a únor 2023, kdy je návštěvnost vyšší než v loňském roce a čísla se začínají přibližovat těm před pandemií.

Pokud se jedná o návštěvnost v hlavní a mimo sezóně, tak jsou rozdíly velmi patrné, jak lze vidět na výše zmíněných číslech z minulého roku. Jeden z dotazovaných označuje za nejslabší měsíce prosinec a leden. Hlavní sezónu považuje muzeum od dubna do srpna, kdy během dubna-června jsou návštěvníky především školní skupiny, které se během července a srpna zamění za rodiny s dětmi. Další ze zdrojů potvrzuje, že rozdíly jsou opravdu nesrovnatelné. Zmiňuje, že např. v létě 2022 se stalo, že již v 11 hodin dopoledne, byly všechny prohlídky na daný den vyprodané. Dodává, že přes hlavní sezónu je velmi obtížné se na prohlídky dostat.

Během rozhovorů bylo také zjišťováno, zda pracovníci zaznamenali zvýšený zájem návštěvníků ze zahraničí. Ředitel muzea uvádí, že návštěvníci ze zahraničí se zde samozřejmě vyskytují, ale nejsou vedeny žádné statistiky o jejich podílu k českým návštěvníkům. Jeden z dotazovaných uvádí, že si není vědom nějakého zvýšeného zájmu, spíše zde přichází téměř stejné množství cizinců. Dodává také, že vedení muzea má v současnosti zájem o sledování počtu návštěvníků ze zahraničí. Nejčastěji se jedná o osoby z Polska, Slovenska a Německa. Ale ani jiné národnosti nejsou výjimkou. Zaměstnanci zde zaznamenali návštěvníky z Austrálie, Kanady, USA, Číny či Spojených Arabských Emirátů. Pro tyto návštěvníky jsou k dispozici audio průvodci, které si mohou zapůjčit na pokladně či si je stáhnout pomocí QR kódu do svého telefonu. QR kódy jsou ale pouze určeny pro telefony s operačním systémem Android, což je pro zahraniční návštěvníky mnohdy problematické, jelikož většina z nich vlastní telefony s operačním systémem IOS. Pokud si ale skupina ze zahraničí zarezervuje prohlídku předem, má muzeum k dispozici průvodce, který je znalý v hornické terminologii. Tento průvodce hovoří anglicky, polsky a německy. Muzeum také disponuje tištěnými průvodci k zapůjčení celkem v sedmi jazycích – čeština, angličtina, němčina, polština, španělština, francouzština a ruština.

Další otázka byla zaměřena na propojení Hornického muzea Landek, jako montánní památky, s hornickou krajinou Krušnohoří. Zda zaměstnanci muzea zaznamenali zvýšený zájem návštěvníků o tuto formu turismu právě díky zápisu Krušných Hor na seznam

UNESCO. Většina z dotázaných odpověděla, že ani o zapsání Krušnohoří nevěděla, z čehož vyplývá, že nebyli schopni na tuto otázku odpovědět.

Jedna z otázek se také týkala spolupráce muzea Landek s jinými památkami v kraji. Všichni respondenti se shodli, že muzeum nemá navázanou žádnou smluvní spolupráci. Pokud ale mají návštěvníci zájem o doporučení dalších atraktivit v kraji, navrhuje nejčastěji zaměstnanci muzea nedaleký Důl Michal, který představuje povrchovou část hornictví, dále Dolní oblast Vítkovic, Haldu Ema, Novou radnici či ZOO Ostrava. Jeden ze zdrojů uvádí, že o spolupráci se v rámci kraje stará destinační management Moravian-Silesian Tourismus, který společně s Polskem představil tři projekty, které spojují buď technické či také montánní památky na tomto česko-polském příhraničí. Jedna z posledních otázek byla také zaměřena na propagaci hornického muzea. Jelikož muzeum patří pod společnost Dolní oblast Vítkovice, jedná se v podstatě o její oddělené pracoviště, jejíž veškerá propagace je řízena právě z Vítkovic. Muzeum má své webové stránky, sociální sítě či se propaguje také v obecních zpravodajích. Jeden z dotazovaných uvádí, že lidé mají také zájem o tištěné informace o muzeu, avšak ze strany Dolních Vítkovic není příliš velký zájem o jejich zhotovování. Další z dotazovaných uvádí, že již samotní průvodci jsou určitým marketingovým nástrojem muzea. Ve všech případech se totiž jedná o bývalé havíře (horníky), kteří tuto činnost průvodců dělají, jelikož jim přináší zábavu a dobrý pocit z předání informací o jejich práci a životě. Díky tomu je tak každá prohlídka muzea unikátní.

6 Shrnutí výsledků

Díky výsledkům z kvantitativního i kvalitativního výzkumu, bylo možno zodpovědět všechny tři výzkumné otázky a dosáhnou tak stanoveného cíle, v jak velkou část z celkového cestovního ruchu tvoří ten montánní v Moravskoslezském kraji.

Otázka č. 1: Co je pro návštěvníky v Moravskoslezském kraji turisticky nejatraktivnější?

Pro zodpovězení této otázky sloužily odpovědi získané z dotazníkového šetření. Pro návštěvníky jsou nejatraktivnější přírodní zajímavosti, následované kulturními památkami, zoologickými a botanickými zahradami, společenskými akcemi, technickými památkami a lázeňskými zařízeními. Za vůbec nejvíce atraktivní místo v Moravskoslezském kraji byla vybrána stezka Valaška. Na druhém místě se objevila Dolní Oblast Vítkovic a třetí pozici obsadil hrad Sovinec. Jako porovnání mohou být vzaty např. údaje o návštěvnosti památek, které spravuje destinační management Moravian-Silesian Tourismus (zveřejněn na webových stránkách Fact Sheet za rok 2020), kde se na prvních třech pozicích umístily Dolní Vítkovice, Zoologická zahrady Ostrava a Stezka Valaška. Lze zde vidět, že se sice jedná o nejnavštěvovanější památky kraje, ale pro návštěvníky nejsou atraktivní ve stejné míře. Dolní oblast Vítkovic a Stezka Valaška tvoří výjimku, jelikož se obě dvě památky umístili v prvních třech příčkách žebříku. Podobný jev se nachází i u zoologické zahrady Ostrava, kdy se v žebříčku návštěvnosti za rok 2020 objevila na třetí pozici, a v žebříčku atraktivity podle respondentů na pozici čtvrté. Jako třetí nejatraktivnější památka v kraji byl respondenty vybrán hrad Sovinec, který se v žebříčku návštěvnosti za rok 2020 objevila až na devátém místě.

Otázka č. 2: Jsou památky montánního turismu navštěvovány?

Tato výzkumná otázka byla zodpovězena opět s využitím odpovědí z dotazníku. Z nich bylo zjištěno, že více jak tři čtvrtiny respondentů mají zájem dozvědět se informace týkající se hornictví čili podílet se na montánním cestovním ruchu. Více jak polovina respondentů odpověděla, že již v minulosti navštívila oblast montánního turismu. Většina respondentů navštívila oblast v České republice, nejčastěji se jednalo o důl v Kutné Hoře, hornické muzeum v Příbrami, Dolní oblast Vítkovic, hornickou krajinu Krušné hory, Karvinou a LandekPark. Mezi oblastmi v zahraničí se objevovaly nejčastěji doly v Polsku, konkrétně Wieliczku či Berchtesgaden v Německu.

Zbylá část respondentů uváděla jako nejčastější důvodu nezájmu o tuto formu turismu, že jim hornictví nepřipadá dostatečně atraktivní, nezajímá je či k hornictví nemají vztah. Lze tedy konstatovat, že památky montánního cestovního ruchu jsou sice navštěvovány, ale rozhodně se nejedná o velmi rozvinutou formu cestovního ruchu. Jedním z důvodů může být, že občas sami návštěvníci nevědí, že některé památky mohou být zařazeny mezi montánní památky. Příkladem může být kostel sv. Petra z Alkantary v Karvině. Tento kostel v minulosti z důvodu poddolování poklesl o téměř 40 m, což z něj činí památku montánního turismu. S vydáním trilogie Šikmý kostel Karin Lednickou se o tomto kostele stále více mluví a stává se významnou památkou montánního turismu v oblasti. Dalším příkladem může být také Slezskoostravský hrad, které byl také poddolován. Ovšem ani o této památce to mnoho lidí neví, ačkoli se jedná o významnou dominantu Ostravy, kde jsou pořádány různé kulturní akce. U těchto dvou příkladů uvedlo tři čtvrtě respondentů, že o skutečnosti, že se jedná o památky montánního cestovního ruchu, vůbec nevědělo.

Otázka č. 3: Vzrůstá návštěvnost památek montánního cestovního ruchu v Moravskoslezském kraji?

Pro potřeby zodpovězení poslední výzkumné otázky bylo využito především řízených rozhovorů. Na tuto otázku bylo zodpovídáno zaměstnanci Hornického muzea Lanek, jelikož se jedná o nejdůležitější upomínku hornictví v Moravskoslezském kraji. Dle dostupných čísel návštěvnosti nelze jednoznačně říct, zda návštěvnost památek montánního cestovního ruchu vzrůstá. Je to z důvodu, že během pandemie Covid-19 byla většina památek uzavřena či došlo k omezení jejího provozu. Tedy během let 2020 a 2021 vykazaly všechny památky v České republice pokles návštěvnosti. Tato skutečnost se také odrazila na návštěvnosti hornického muzea v Ostravě, kdy jej během roku 2020 navštívilo celkem 26 tisíc platících návštěvníků, o rok později to bylo o pouhých tisících platících návštěvníků více (27 tisíc). Od roku 2016 měla návštěvnost až do období pandemie Covid-19 stoupající tendenci. Rokem s nejvyšší návštěvností je pro hornické muzeum rok 2019, kdy uvítali celkem 58 tisíc platících návštěvníků. Za loňský rok 2022 prošlo expozicemi muzea 47 tisíc platících návštěvníků. Což odpovídá zhruba návštěvnosti za rok 2017. Pro letošní rok 2023 muzeum očekává opět vysokou návštěvnost. Jedním z faktorů, podle kterého tuto skutečnost odhadují, je dosavadní návštěvnost během ledna a února 2023, kdy je vyšší oproti předchozímu roku a přibližuje

se návštěvnosti v letech před Covid-19. Během ledna 2023 navštívilo muzeum 900 platících návštěvníků, kdy ale bývá průměrný počet návštěvníků během zimních měsíců pouhých 100 platících návštěvníků. Dalším faktorem je, že mají zájem o návštěvu muzea školní skupiny, které již v této době mají rezervované prohlídky na následující měsíce.

Díky provedenému výzkumu bylo možné také zjistit postavení montánního cestovního ruchu v rámci Moravskoslezského kraje, což bylo stanoveno jako hlavní cíl práce. Montánní cestovní ruch v Moravskoslezském kraji není nejdůležitější formou cestovního ruchu, kvůli které by návštěvníci tento kraj navštěvovali. O něco významnější je pro tento kraj např. přírodní nebo kulturní cestovní ruch. I když se nejedná o nejdůležitější formu cestovního ruchu, hraje v celkovém vytvořeném cestovním ruchu kraje velkou roli. Při absenci této formy cestovního ruchu by se návštěvnost kraje výrazně snížila což by přineslo negativní dopady např. na hospodaření či zaměstnanost v kraji. Jedním z důvodů, proč montánní cestovní ruch není pro kraj tím nejvýznamnějším, může být, že pro některé návštěvníky není hornictví a jejich pozůstalosti dostatečně atraktivní, aby se za touto památkou vypravili a navštívili ji. Při řízených rozhovorech bylo zjištěno, že např. téměř polovinu všech návštěvníků v Hornickém muzeu Landek tvoří návštěvníci ze Severní Moravy, kteří mají k hornictví určité rodinné vazby.

7 Závěry a doporučení

Bakalářská práce se věnovala montánnímu cestovnímu ruchu v Moravskoslezském kraji. V jednotlivých kapitolách byl představován samotný montánní cestovní ruch, historie hornictví na území dnešní České republiky, která výrazně předurčila oblasti montánního cestovního ruchu v pozdějších dobách. Jako významnou oblastí v těžbě zejména černého uhlí se na konci 18. století stala Ostravsko-karvinská pánev, která skrývala dostatečnou zásobu černého uhlí, které se zde těžilo přes 200 let. Práce se zaměřila právě na tuto oblast České republiky, nynější Moravskoslezský kraj. V rámci představení Moravskoslezského kraje, po stránce geografie fyzické i sociální, byly představeny i některé z památek montánního turismu v kraji, kdy nejvýznamnější z nich dle výsledků práce bylo Hornické muzeum Landek v Ostravě-Petřkovicích, které mapuje historii hornictví na Ostravsku.

Hlavním cílem práce bylo zjistit postavení montánního cestovního ruchu v rámci cestovního ruchu celého Moravskoslezského kraje. Bylo zjištěno, že montánní cestovní ruch se na cestovním ruchu Moravskoslezského kraje podílí zhruba třiceti procenty. Tyto informace vyšly z provedeného dotazníkového šetření v rámci této bakalářské práce. Montánní cestovní ruch pro Moravskoslezský kraj důležitý a pomáhá k jeho dalšímu rozvoji, není však zde tou nejdůležitější formou cestovního ruchu. Je patrné, že hornictví mělo v minulosti velký vliv na vývoj krajiny a společnosti v tomto kraji. A díky tomu je možné v dnešní době navštěvovat památky montánního cestovního ruchu. Ostravsko-karvinská oblast byla v minulosti velmi důležitou pro rozvoje celého dnešního kraje. Nachází se zde mnohem více míst, které by si zasloužily být uvedeny do povědomí lidí, jako se to stalo např. kostelu sv. Petra z Alkantary v Karviné, nebo pod názvem, který je v dnešní době mnohem známější tzv. Šikmému kostelu. Díky zpracování kroniky staré Karvinné Karin Lednickou, která tento kostel dostala do povědomí lidí, se také zvyšuje počet účastníků montánního cestovního ruchu v kraji.

Významnou roli v rámci montánního cestovního ruchu v Moravskoslezském kraji hraje také destinační management společnosti Moravian-Silesian region, s. r. o., která spolupracuje s Polskem a tvoří společné projekty na propagaci tohoto regionu s jeho zejména industriálními památkami. Těmito projekty také mohou zvyšovat počet návštěvníků účastnících se montánního cestovního ruchu.

Moravskoslezský kraj, společnost destinačního managementu i samotné památky by se měly snažit více zviditelňovat tuto hornictvím zasaženou i obohacenou oblast

a přilákat zde návštěvníky z různých koutů Čech i zahraničí. Společnost destinačního managementu by mohla spolupracovat nejen s památkami montánního turismu v Moravskoslezském kraj a vytvořit určitou naučnou cyklistickou stezku. Např. stezku s názvem „Od slibného začátku až do zkázného konce hornictví,“ která by mohla spojovat areál Landek parku spolu s hornickým muzeum, přes Haldu Ema, důl Michal až ke kostelu sv. Petra z Alkantary. Znázorňovala by tedy počátky těžby uhlí na Landeku, kdy bylo hornictví důležité a vyhledávané, přes jeho plusy, za jaké je v dnešní době považována halda Ema, jako vyhlídka na město Ostrava, až ke kostelu na okraji Karviné, který připomíná neslavný konec hornictví, kvůli kterému zaniklo celé město.

8 Seznam použité literatury

- [1] CÍLEK V., KORBA M., MAJER M. 2015. *Podzemní Čechy*. ISBN 978-80-7281-497-8
- [2] CZECH TOURISMUS. *Česko mezi řádky: Šikmý kostel, Karviná a Karin Lednická*, [online], 2023. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktuality/cesko-mezi-radky-sikmy-kostel-karvina-a-karin-ledn>
- [3] CZECH TOURISMUS. *Malý svět techniky U6 – uzavřeno do května 2023*, [online], 2023. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/muzeum-techniky-vi-energeticka-ustredna-dolni-vit>
- [4] CZECH TOURISMUS. *Multifunkční aula Gong v Dolních Vítkovicích*, [online], 2023. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/multifunkcni-centrum-plynojem-dolni-vitkovice>
- [5] ČERNÁ LOUKA, S. R. O. *Historie a současnost*, [online], 2023. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.slezskoostravskyhrad.cz/cz/o-hradu/historie-a-soucasnost/>
- [6] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika Moravskoslezského kraje*, [online], 2022. [cit. 25.03. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_moravskoslezskeho_kraje
- [7] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Metodika – Cestovní ruch*, [online], 2021. [cit. 23. 01. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/metodika_casove_rady_cestovni_ruch
- [8] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2022, 3. Životní prostředí*, [online], 2022. [cit. 25. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/3-zivotni-prostredi-j2ah6m7djz>
- [9] DOLNÍ OBLAST VÍTKOVIC. *Bolt Tower*, [online], 2023. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/bolt-tower/>
- [10] DOLNÍ OBLAST VÍTKOVIC. *Hornické muzeum*, [online], 2023. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: https://www.dolnivitkovice.cz/hornicke_muzeum/

- [11] DOLNÍ OBLAST VÍTKOVIC. *Malý svět techniky U6*, [online], 2023. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/maly-svet-techniky-u6/>
- [12] DOLNÍ OBLAST VÍTKOVIC. *O Dolních Vítkovicích*, [online], 2023. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/o-dolnich-vitkovicich/>
- [13] DOLNÍ OBLAST VÍTKOVIC. *Velký svět techniky*, [online], 2023. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/velky-svet-techniky/>
- [14] FARNOST KARVINÁ. *Bohoslužby*, [online], 2023. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <http://farnostdoly.cz/>
- [15] FIALA, P. *Hornictví potřebuje lepší ochranu*, [online], 2019. [cit. 15. 03. 2023]. Dostupné z: <https://iuhli.cz/hornictvi-potrebuje-lepsi-ochranu/>
- [16] HOLEČEK, M. a spol. 2005. *Zeměpis cestovního ruchu*. Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o. 131 s. ISBN 80-86034-64-X
- [17] JELEN, J. *Montánní dědictví jako specifická forma reprezentace minulosti* [online], 2018. [cit. 23. 03. 2023]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/334811633_MONTANNI_DEDICTVI_JAKO_SPECIFICKA_FORMA_REPREZENTACE_MINULOSTI
- [18] KARVINÁ. *Šikmý kostel sv. Petra z Alkantary – rarita v celém Česku*, [online], 2016. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.karvina.cz/mesto-karvina/sikmy-kostel-sv-petra-z-alkantary-rarita-v-celem-cesku>
- [19] KUKUTSCH, R. *Těžba nerud v letopočtech v českých zemích* [online], 2023. [cit. 11. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/minulost/tezba-nerud-v-letopoctech-v-ceskych-zemich/>
- [20] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (1)*, [online]. 2010. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-1/>
- [21] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (10)*, [online]. 2011. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-10/>
- [22] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (11)*, [online]. 2011. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-11/>

- [23] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (12)*, [online]. 2012. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-12/>
- [24] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (13)*, [online]. 2012. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-13/>
- [25] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (14)*, [online]. 2012. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-14/>
- [26] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (15)*, [online]. 2012. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-15/>
- [27] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (16)*, [online]. 2012. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-16/>
- [28] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (17)*, [online]. 2012. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-17/>
- [29] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (18)*, [online]. 2012. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-18/>
- [30] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (19)*, [online]. 2013. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-19/>
- [31] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (2)*, [online]. 2010. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-2/>
- [32] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (20)*, [online]. 2013. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-20/>

- [33] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (21)*, [online]. 2013. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-21/>
- [34] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (3)*, [online]. 2010. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-3/>
- [35] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (4)*, [online]. 2010. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-4/>
- [36] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (5)*, [online]. 2010. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-5/>
- [37] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (6)*, [online]. 2011. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-6/>
- [38] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (7)*, [online]. 2011. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-7/>
- [39] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (8)*, [online]. 2011. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-8/>
- [40] KUKUTSCH, R. *Historie českého a slovenského hornictví v datech (9)*, [online]. 2011. [cit. 10. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/dejiny-hornictvi/historie/historie-ceskeho-a-slovenskeho-hornictvi-v-datech-9/>
- [41] KUKUTSCH, R. *Stručná zpráva ohledně minulosti a současnosti černouhelného hornictví v oblasti OKR a Ostravsko-karvinských důl, a. s. (1999)*, [online], 2008. [cit. 11. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/reviry/okd/strucna-zprava-ohledne-minulosti-a-soucasnosti-cernouhelneho-hornictvi-v-oblasti-okr-a-ostravsko-karvinskych-dolu-as-1999/>
- [42] LANDEK PARK. *O Landek Parku*, [online], 2023. [cit. 25. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.landekpark.cz/cs/o-landek-parku/a-6/>

- [43] LEHKÝ, O. *Potenciály cestovního ruchu a možnosti jejich další aktivace v jihočesko-rakouském a jihočesko-německém pohraničí* [online]. České Budějovice, 2009 [cit. 26. 02. 2023]. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Dostupné z: https://theses.cz/id/op2dd2/downloadPraceContent_adipIdno_10327?lang=sk
- [44] MARIOT, P. 1983. *Geografia cestovného ruchu*. Bratislava: Veda.
- [45] MATĚJ, M. 2007. *Technické památky v Ostravě*. 1. vyd. Ostrava: Repronis. ISBN 987-80-7329-157-0
- [46] MOKRUŠA, J. *Analýza cestovního ruchu na Příbramsku se zaměřením na montánní cestovní ruch* [online]. Praha, 2021 [cit. 17. 03. 2023]. Bakalářské práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/126409/130304316.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- [47] MONTANREGION KRUŠNÉ HORY – ERZGEBIRGE. *Úvod* [online], 2018. [cit. 23. 01. 2023]. Dostupné z: <http://montanregion.cz/cs/>
- [48] MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *NATURA 2000*, [online], 2022. [cit. 25. 03. 2023]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cs/temata/zivotni_prostredi/natura-2000-1299/
- [49] MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Poznejte Moravskoslezský kraj*, [online], 2022. [cit. 25. 03. 2023]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cs/kraj/zivot_v_kraji/poznejte-moravskoslezsky-kraj-119/
- [50] NÁRODNÍ INFORMAČNÍ A PORADENSKÉ STŘEDISKO PRO KULTURU. 2022. *Památky podle návštěvnosti*, [online], 2022. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2023/01/PAMATKY_21.pdf
- [51] NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Uhelný důl ANSELM/EDUARD URX*, [online], 2015. [cit. 25. 03. 2023]. Dostupné z: <https://pamatkovykatolog.cz/uhelny-dul-hlubinny-anselm-eduard-urx-13230582>
- [52] PÁSKOVÁ, M. a ZELENKA, J. 2012. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2. vyd. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-880-2
- [53] PŘIBIL, M. 2016. *Z dějin hornictví 42 – Vzpomínky na hornictví*. Národní technické muzeum. ISBN 978-80-7037-268-5

- [54] SCHEJBAL, C. 2016. *Montánní turismus*. Ostrava. ISBN 987-80-248-4019-2
- [55] STEHLÍKOVÁ, M. 2004. *Slezskoostravský hrad*. 1. vyd. Ostrava: Repronis. ISBN 80-7329-056-1
- [56] ŠAUER, M. a kol. 2015. *Cestovní ruch – učební text*. Brno: Masarykova univerzita.
- [57] VENCÁLEK, J. 2005. *Moravskoslezský kraj – genius loci*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 288 s. ISBN 80-7368-094-7
- [58] VOKŘÍNEK, J. 1996. *Landek – svědek dávné minulosti*. 1. vyd. Ostrava: LIBREX. ISBN 80-85987-60-0
- [59] VOPASEK, S. 2005. *Dějiny hornictví*. 1. vyd. Ostrava: Repronis. ISBN 80-7329-099-5
- [60] VSTUPYZDARMA. *Moravskoslezský kraj nabízí v září a říjnu možnost navštívit výběr těch nejatraktivnějších míst zcela zdarma*, [online], 2020. [cit. 02. 04. 2023]. Dostupné z: <https://www.vstupzdarma.cz/vstupzdarma>
- [61] VYSTRČIL, R. *Šikmý kostel Karviná-Doly*, [online], 2021. [cit. 26. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.dusekarpas.cz/cesko/karvina-kostel/>
- [62] ZDAŘILOVÁ, R. 2007. *Technické památky v Ostravě*. 1. vyd. Ostrava: Repronis. ISBN 987-80-7329-157-0
- [63] ZELENKA, J. a ŽIVOR, R. 2019. *Hornické památky České republiky*. 1. vyd. Praha: Academia. 659 s. ISBN 987-80-200-2858-7
- [64] ZPRÁVA O MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI. *Analytická část*, [online], 2019. [cit. 25. 03. 2023]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/temata/cestovni_ruch/01-strategie-rozvoje-msk-2019-2027-analyticka-cast.pdf

9 Přílohy

Příloha 1 Multidisciplinarita cestovního ruchu

Příloha 2 Mapa hornických lokalit v České republice

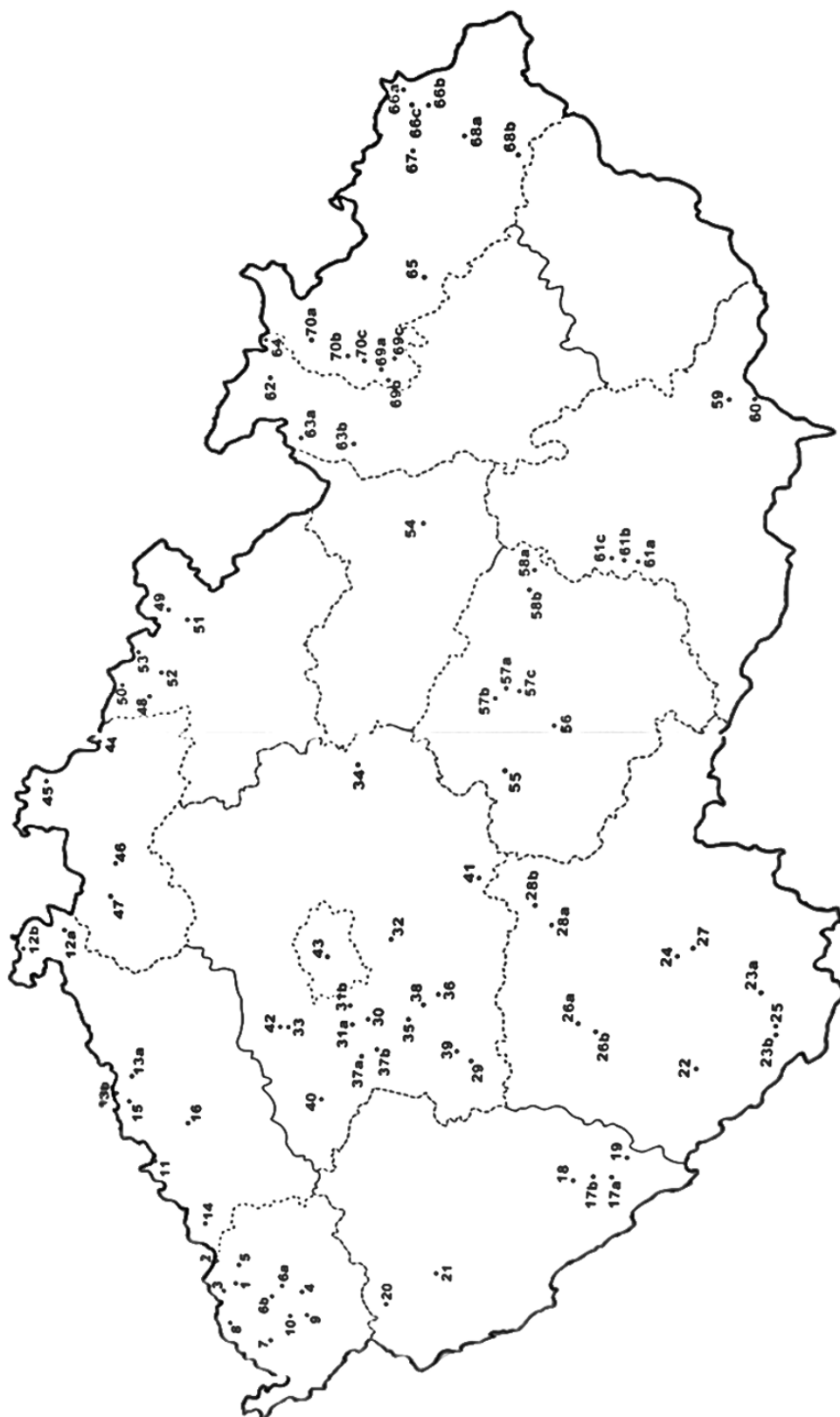
Příloha 3 Výsledku kvalitativního výzkumu

Příloha 1 Multidisciplinarita cestovního ruchu

Zdroj: Jafari & Brent Ritchie, 1981

Příloha 2 Mapa hornických lokalit v České republice
Zdoj: Zelenka a Živor, 2019

Tabulka 3. Seznam hornických památek v České republice

1	Abertamy
2	Boží Dar
3	Horní Blatná
4	Horní Slavkov a Krásno
5	Jáchymov
6a	Karlovy Vary
6b	Chodov
7	Oloví
8	Přebuz
9	Rovná
10	Sokolov
11	Hora Svaté Kateřiny
12a	Jiřetín pod Jedlovou
12b	Šlukov
13a	Krupka
13b	Cínovec
14	Měděnec
15	Mikulov
16	Most
17a	Hartmanice
17b	Petrovice u Sušice
18	Hory Matky Boží a Velhartice
19	Kašperské Hory
20	Michalovy Hory a Planá
21	Stříbro a Kladruby
22	Albrechtovice u Záblatí
23a	Český Krumlov
23b	Česná v Pošumaví
24	Hosín
25	Muckov

26a	Písek
26b	Ražice
27	Rudolfov, Úsilné a Lhotice
28a	Tábor
28b	Ratibořské Hory a Stará Vožice
29	Bohutín
30	Bubovice a Mořina
31a	Chrusterice
31b	Nučice
32	Jílové u Prahy
33	Kladno a okolí
34	Kutná Hora
35	Mníšek pod Brdy
36	Mokrsko, Čelina a Chotilsko
37a	Nový Jáchymov a Krušná hora
37b	Zdice
38	Nový Knín
39	Příbram
40	Rakovník
41	Roudný
42	Vinařice
43	Praha
44	Harrachov
45	Nové Město pod Smrkem
46	Stráž pod Ralskem a Hamr na Jezeře
57	Velenice a Prysk
48	Černý důl
49	Jívka
50	Pec pod Sněžkou

51	Rtyně v Podkrkonoší a Malé Svatoňovice
52	Svoboda nad Úpou
53	Žacléř
54	Mladějov na Moravě a Hřebeč
55	Humpolec
56	Jihlava
57a	Přibyslav
57v	Stříbrné Hory
57c	Brzkov
58a	Štěpánov nad Svratkou
58b	Bystřice nad Pernštejnem
59	Dubňany
60	Hodonín
61a	Oslavany
61b	Zbýšov
61c	Zastávka

62	Česká Ves
63a	Staré Město
63b	Bohdíkov
64	Zlaté Hory
65	Budišov nad Budišovkou
66a	Karviná
66b	Havířov
66c	Orlová
67	Ostrava
68a	Paskov a Staříč
68b	Frenštát pod Radhoštěm
69a	Rýmařov
69b	Horní Město
69c	Rýžoviště
70a	Vrbno pod Pradědem
70b	Malá Morávka
70c	Dolní Moravice

Příloha 3 Výsledku kvalitativního výzkumu

Rozhovor č. 1

Uskutečněný 23. března 20203 telefonicky s pracovníkem administrativy Hornického muzea Landek.

- Jak dlouho zde pracujete a na jaké pozici?

Administrativní pracovník, pracuje v Hornickém muzeu od roku 2001.

- Jaká byla podle Vás letní sezóna 2022 v porovnání s předchozími roky?

V roce 2022 byl počet platících návštěvníků (včetně prodaných vstupenek na důlní vláček, který bylo necelých 8 000) zhruba 47 000, což je přibližně stejné číslo jako v roce 2017. Roky 2018, 2019 byl počet návštěvníků vyšší. Naopak v letech 2020-2021 byl markantní pokles. V letošním roce (2023) slaví muzeum 30 let od otevření, bylo otevřeno 4. 12. 1993. Expozice se v průběhu let změnila, ale pouze v malé míře. Stále se skládá z fárání do dolu a báňského záchranářství. Návštěvnost za zatím uzavřené měsíce leden a únor 2023 vykazuje vyšší návštěvnost než před rokem, což je pro muzeum milým překvapením. Také se dostávají na stejné čísla rezervací prohlídek jako před pandemií. V zimních měsících je návštěvnost kolem 100 platících návštěvníků. Za leden 2023 to bylo kolem 900.

- Dostali jste se po covidové pauze na stejné čísla návštěvnosti jako před ní?

Na začátku roku 2022 byla ještě určitá opatření proti pandemii Covid-19. Od ledna bylo muzeu otevřeno, neprobíhal, ale denní provoz – provozní doba byla upravena. Návštěvnost v loňském roce byla lepší než před pandemií Covid-19. Přicházely především školní skupiny.

- Jaké pociťujete rozdíly v hlavní a mimo sezóně, co se týče návštěvnosti?

Nejslabšími měsíci jsou prosinec a leden. Hlavní sezóna poté začíná v dubnu a trvá až do srpna. Během dubna, května, června se platící návštěvníci skládají zejména ze školních skupin. Během července a srpna jsou to poté rodiny s dětmi. Od září zase návštěvnost klesá.

- Zaznamenali jste zvýšený zájem i turistů ze zahraničí?

Sem, tam se nějaká skupina. Většinou se předem nahlásí. Objevují se, ale i rodiny s dětmi, ti mají k dispozici audio průvodce. Přicházejí návštěvníci různých národností, nejčastěji však ze Slovenska a Polska. Pro cizojazyčně mluvící návštěvníky jsou k dispozici

průvodce v angličtině, němčině a polštině. Audio průvodce si můžou zapůjčit či se přes QR kód přihlásit, nebo využít tištěnou verzi. Muzeum navštěvují i lidé ze vzdálenějších míst České republiky.

- Máte pocit, že díky zapsání Krušných Hor jako hornické krajiny na seznam přírodního bohatství UNESCO se zvýšil zájem i o zdejší hornickou krajinu?

O zapsání hornické oblasti v Krušných horách nevěděli.

- Změnili jste v posledních letech způsob propagace hornického muzea? Nové spoty, reklamy, zaměření na určitý sektor, zaměření na určitý typ propagace (sociální sítě, televize, portály)?

Jelikož patří Hornické muzeum Lanek pod Dolní oblast Vítkovic, zařizuje propagaci jejich marketingové oddělení a samotné muzeum na to nemá vliv.

Před třemi lety bylo muzeum vlastněno fyzickou osobou, poté proběhly personální změny a propagace byla předána Dolní oblasti Vítkovic.

Jinak se propagace skládá z obecních zpravodajů, oficiální propagace z DOV, webových stránek, sociálních sítí, lidé také mají zájem o tištěné materiály o muzeu, ale ze strany DOV takový zájem o tištěné průvodce není.

- Spolupracujete i s jinými atraktivitami v kraji?

Smluvně neexistuje žádná spolupráce mezi muzeem a jinou památkou. Spoluprací se zabývá společnost Moravian-Silesian Tourismus, s. r. o., který v kraji působí jako destinační management. Ten navázal např. spolupráci s Polskem, a vytvořili celkem tři projekty – Industriální pohraničí, Hravé pohraničí a Technotrasa.

Pouze při dotazu návštěvníků, co dalšího zde navštívit doporučují DOV, Novou radnici, ZOO Ostrava, Darkovské opevnění.

Rozhovor č. 2 – ředitel Hornického muzea Ing. Ján Hlobil; telefonický rozhovor 24. března 2023

Uskutečněný 24. března 2023 telefonicky s ředitelem Hornického muzea Landek Ing. Jánem Hlobilem.

- Jak dlouho zde pracujete a na jaké pozici?

Pracuji jako ředitel Hornického muzea Landek od listopadu 2022.

- Jaká byla podle Vás letní sezóna 2022 v porovnání s předchozími roky?
- Dostali jste se po covidové pauze na stejné čísla návštěvnosti jako před ní?

Návštěvníci si v muzeu mohou projít dvě expozice, a to důlní a báňské záchranářství. Během hlavní sezóny mají možnost svést se důlním vláčkem. Z těchto nabízených služeb se skládá následující návštěvnost. Návštěvnost za rok 2022 nedosáhla úrovně před pandemií Covid-19.

2016 43 000 platících návštěvníků
 2017 50 000 platících návštěvníků
 2018 54 000 platících návštěvníků
 2019 58 000 platících návštěvníků
 2020 26 000 platících návštěvníků
 2021 27 000 platících návštěvníků
 2022 47 000 platících návštěvníků

- Jaké pociťujete rozdíly v hlavní a mimo sezóně, co se týče návštěvnosti?

Rozdíly mezi hlavní sezónou se nedají srovnat s mimo sezónou.

Za rok 2022:

leden.....400 platících návštěvníků
 únor 100 platících návštěvníků
 březen..... 1 400 platících návštěvníků
 červenec necelých 10 000 platících návštěvníků
 srpen.....přes 10 000 platících návštěvníků
 zářípřes 3 000 platících návštěvníků

- Zaznamenali jste zvýšený zájem i turistů ze zahraničí?

Přesný počet ani procento si nedokážu odhadnout. Samozřejmě chodí nejčastěji návštěvníci z Polska, Slovenska a Německa. Při předem rezervované prohlídce, jsme schopni zajistit anglicky/polsky/německy hovořícího průvodce či tlumočníka, který je

znalý hornické terminologie. Jinak jsou pro tyto návštěvníky k dispozici audio či tištění průvodci.

- Máte pocit, že díky zapsání Krušných Hor jako hornické krajiny na seznam přírodního bohatství UNESCO se zvýšil zájem i o zdejší hornickou krajinu?

Přímá souvislost s Krušnými horami zde není. Zhruba polovina návštěvníků pochází zde z Severní Moravy, kde stále více chodí mládež, a především školní skupiny. Druhou polovinu tvoří návštěvníci ze zbytku České republiky a zahraničí. Občas se návštěvníci zmíní, že byli v Příbrami, či jinde. Nebo také, že mají rodinné vazby na hornictví, kdy byl např. dědeček havířem.

- Změnili jste v posledních letech způsob propagace hornického muzea? Nové spoty, reklamy, zaměření na určitý sektor, zaměření na určitý typ propagace (sociální sítě, televize, portály)?

Propagace je centralizovaná od DOV. Hornické muzeum je pouze tzv. oddělené pracoviště.

- Spolupracujete i s jinými atraktivitami v kraji?

Žádná spolupráce není smluvně sepsána. V kontaktu jsem s kastelán na Dole Michal.

Rozhovor č. 3 – pokladní; anonymní, osobní rozhovor; 31. března 2023

Uskutečněný 31. března 2023 osobně s pracovníkem Hornického muzea Landek na pozici pokladního.

- Jak dlouho zde pracujete a na jaké pozici?

Na pozici pokladního již 3 roky.

- Jaká byla podle Vás letní sezóna 2022 v porovnání s předchozími roky?

Přes léto chodilo klidně 300-400 lidí denně. Těšilo je, že byl o muzeum zájem.

- Dostali jste se po covidové pauze na stejné čísla návštěvnosti jako před ní?

V roce 2020 během září a října přišla od města Ostrava dotace na volné vstupy. Během této doby byl zaznamenán enormní zájem – „během dne zde klidně prošlo 1 000 lidí, a to jsem ještě musel tak dalších 500 poslat zpátky, protože už jsme neměli místo.“

- Jaké pociťujete rozdíly v hlavní a mimo sezóně, co se týče návštěvnosti?

Ty rozdíly jsou velké a nesrovnatelné. Během hlavní sezóny jde do dolu 40 lidí co hodinu. V loňském létě se stalo, že už v 11 dopoledne bylo už kompletně na celý den vyprodáno. Ale i během školních prázdnin na podzim, zimě a jaře zde za den projde i 100-160 lidí.

- Zaznamenali jste zvýšený zájem i turistů ze zahraničí?

Zvýšený zájem ne. Hladina podílu českých a zahraničních turistů je poměrně stejná, moc se nemění. V současné době začalo vedení sledovat počet zahraničních návštěvníků v muzeu.

- Máte pocit, že díky zapsání Krušných Hor jako hornické krajiny na seznam přírodního bohatství UNESCO se zvýšil zájem i o zdejší hornickou krajinu?

Nezaznamenal.

- Změnili jste v posledních letech způsob propagace hornického muzea? Nové spoty, reklamy, zaměření na určitý sektor, zaměření na určitý typ propagace (sociální sítě, televize, portály)?

Průvodci tady jsou sami o sobě propagací. Všichni to jsou bývalí havíři.

- Spolupracujete i s jinými atraktivitami v kraji?

Když se návštěvníci zeptají doporučuju DOV, důl Michal, který představuje především tu povrchovou část hornictví, dále Haldu Ema, což je vyhlídka s nejkrásnějším pohledem na Ostravu. Naopak ZOO během letních měsíců určitě nedoporučuji.

Rozhovor č. 4 – se 2 průvodci; osobní, anonymní rozhovor; 31. března 2023

Uskutečněný 31. března 2023 osobně s dvěma pracovníky Hornického muzea Landek na pozici průvodce.

- Jak dlouho zde pracujete a na jaké pozici?

Jeden z průvodců zde pracuje již 9 let a předtím dělal 20 let jako báňský záchranář. Druhý z průvodců zde pracuje 3 roky a předtím odfáral přes 20 let v dole.

- Jaká byla podle Vás letní sezóna 2022 v porovnání s předchozími roky?

Oba se shodují, že sezóna byla dobrá. Hodně lidí chodilo a hlavně po Covidu chtěli jít zpátky. Během dne jsme schopni obsloužit až 300 lidí, kdy do dolu můžou jít až dvě skupiny. Jedna skupina se skládá z průvodce a 20 návštěvníků. A do expozice báňského záchranářství jedna skupina s průvodcem a se 40 návštěvníky.

Během pandemie byly rozhodně problémy s provázením, v určitou dobu se nemohlo provázet vůbec. Poté platili omezené počty, tady to bylo 10 lidí v jedné skupině do dolu. A taky povinnost nosit roušky. S tím byl občas v dole problém, jelikož tam není „čerstvý“ přísun vzduchu, ale je regulován ventilací, takže někteří návštěvníci s tím měli menší problém.

- Zaznamenali jste zvýšený zájem i turistů ze zahraničí?

V posledním roce stoupla určitě návštěvnost lidí z Ukrajiny. Jinak zde zaznamenali návštěvníky z celého světa – Austrálie, Kanada, USA, Čína, Irán, Řecko, ... Návštěvnost lidí z Číny je zde vyšší kvůli nedaleké automobilce čili zde pak pořádají zájezdy.

Pro zahraniční návštěvníky jsou k dispozici průvodci tištění v sedmi jazycích – čeština, němčina, angličtina, polština, španělština, francouzština a němčina. Pak také v audio průvodcích k zapůjčení či v aplikaci přes QR kód, bohužel ale tyto kódy jsou funkční pouze pro Android.

- Máte pocit, že díky zapsání Krušných Hor jako hornické krajiny na seznam přírodního bohatství UNESCO se zvýšil zájem i o zdejší hornickou krajinu?

Pár lidí říkalo, že byla v Krušných horách na uhelném safari, kde je to zaujalo, a tak je také zajímavé, jak to vypadá tady.

- Máte od návštěvníků zpětnou vazbu na toto muzeum?

Nejčastěji jsou kladné recenze na internetu a pochvaly.

Pro průvodce je ale důležitější osobní kontakt, kdy byli průvodci pochválení a lidé měli zájem dozvědět se něco více.

Často také návštěvníci přijdou s výrokem – „*celý život tady v Ostravě bydlím a nikdy jsem tady nebyl.*“

- Kolik průvodců, zde v muzeu pracuje?

V současnosti je to přes 30 průvodců. Jsou to vždy bývalí havíři či bánští záchranáři. Většina z nich je v důchodu a toto je pro ně přivýdělek. Z tohoto důvodu je také každá prohlídka unikátní, jelikož každý přidává svou vlastní historku z minulosti.

Dodali, že až tito průvodci zde nebudou, tak to bude mít vliv na celé muzeum. I když se nový průvodce naučí vše z papíru nebude nikdy mít tolik zkušeností a vědět tolik zajímavostí, jako vysloužilí havíři.

Zadání bakalářské práce

Autor: Klára Jašková
Studium: I2000653
Studijní program: B0413P050030 Management cestovního ruchu
Studijní obor: Management cestovního ruchu - německý jazyk
Název bakalářské práce: **Montánní cestovní ruch v Moravskoslezském kraji**
Název bakalářské práce Aj: Mining tourism in Moravian-Silesian region

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je charakterizovat montánní cestovní ruch v České republice a jeho oblasti. Dále bude práce zaměřena konkrétně na montánní cestovní ruch v Moravskoslezském kraji, zejména v okolí Landeku a oblasti Dolních Vítkovic. Výzkum bude využívat kvalitativních metod, jakou je vedení rozhovorů se zaměstnanci hornického muzea Landek a návštěvníky daného muzea.

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika zpracování
 1. Cíl práce
 2. Metodika zpracování
3. Teoretická východiska
 1. Cestovní ruch
 2. Montánní cestovní ruch
 1. Předpoklady
 2. Pozitiva / negativa
 3. Historie / dědictví
 3. Oblasti montánního CR v ČR
4. Praktická část
 1. Vymezení a charakteristika regionu MSK
 2. Těžba v MSK – historie
 3. Atraktivita spojené s hornictvím
 1. Landekpark
 2. Dolní Vítkovice
 3. Slezskoostravský hrad
 4. Šikmý kostel
 4. Kvalitativní výzkum
 5. Výsledky výzkumu
5. Shrnutí a diskuse výsledků
6. Závěry a doporučení
7. Seznam použitých zdrojů
8. Přílohy

MATĚJ M. & spol. 2007. *Technické památky v Ostravě*. 1. vyd. Ostrava: Repronis. ISBN 987-80-7329-157-0

SCHEJBAL C. 2016. *Montánní turismus*. Ostrava. ISBN 987-80-248-4019-2

STEHLÍKOVÁ M. 2004. *Slezskoostravský hrad*. 1. vyd. Ostrava: Repronis. ISBN 80-7329-056-1

ŠAUER M. & spol. 2015. *Cestovní ruch – učební text*. Brno: Masarykova univerzita.

VOKŘÍNEK J. & spol. 1996. *Landek – svědek dávné minulosti*. 1. vyd. Ostrava: LIBREX. ISBN 80-85987-60-0

VOPASEK S. 2005. *Dějiny hornictví*. 1. vyd. Ostrava: Repronis. ISBN 80-7329-066-5

ZELENKA J. & PÁSKOVÁ M. 2012. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2. vyd. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-880-2

ZELENKA J., ŽIVOR R. 2019. *Hornické památky České republiky*. 1. vyd. Praha: Academia. 659 s. ISBN 987-80-200-2858-7

Zadávací pracoviště: Katedra rekreologie a cestovního ruchu,
Fakulta informatiky a managementu

Vedoucí práce: RNDr. Mgr. Tomáš Burda, Ph.D.

Oponent: Ing. Mgr. Bc. Libor Lněnička, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 15.10.2022